

**Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja
darbības stratēģija 2014. – 2016.gadam**

RĪGA, 2014

Saturs

Ievads	3
1. Stratēģijas vispārīgās daļas ievads.....	3
1.1. Biroja darbības pilnvarojums, virsmērķis un principi	3
1.2. Biroja īstenotais darbības virziens	5
1.3. Biroja prioritātes 2014. – 2016.gadam	6
1.4. Politikas rezultātu sasniegšanas un ārējās vides faktori	7
1.4.1. Vispārīgs esošās situācijas novērtējums	7
1.4.2. Politiskie faktori	9
1.4.3. Ekonomiskā situācija	12
1.4.4. Sociālie faktori un kulturālā vide	16
2. Stratēģijas vispārīgā daļa	17
2.1. Kompleksas pretdarbības korupcijai attīstības tendences un risināmās problēmas	17
2.1.1. Noziedzīgu nodarījumu atklāšana un izmeklēšana	17
2.1.2. Valsts amatpersonu darbības kontrole	19
2.1.3. Politisko partiju finansēšanas kontrole un aģitācijas uzraudzība ..	20
2.1.4. Pretkorupcijas politikas izstrāde un koordinēšana, sabiedrības izglītošana un korupcijas risku novēršana	22
2.1.5. Biroja darbības spēju izvērtējums	26
2.2. Biroja darbības mērķi	29
2.3. Politikas rezultāti	30
2.4. Svarīgākie uzdevumi darbības virziena „Kompleksa pretdarbība korupcijai (apkarošana un novēršana) un politisko partiju finansēšanas noteikumu izpildes kontrole” īstenošanai	31
3. Stratēģijas valsts budžeta programmas daļa	36

Ievads

„**Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja darbības stratēģija 2014. – 2016.gadam**” (turpmāk – Stratēģija) ir vidēja termiņa iestādes vadības dokuments, kas izstrādāts saskaņā ar Ministru kabineta 2011.gada 4.janvāra instrukciju Nr.1 „Kārtība, kādā izstrādā un aktualizē institūcijas darbības stratēģiju un novērtē tās ieviešanu”.

Stratēģijas mērķis ir nodrošināt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – Birojs) noteikto mērķu sasniegšanu Stratēģijas plānošanas ciklā un efektīvizēt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā noteikto funkciju un uzdevumu izpildi.

Stratēģijā tiek noteikti Biroja darbības mērķi, identificētas vidēja termiņa prioritātes un atspoguļotas būtiskākās risināmās problēmas, kā arī noteikti uzdevumi šo problēmu novēršanai un izvirzīto mērķu sasniegšanai. Stratēģijā tiek raksturoti Biroja darbības iekšējie apstākļi un ārējie vides faktori, kas ietekmē Biroja darbības virziena „Kompleksa pretdarbība korupcijai (apkarošana un novēršana) un politisko partiju finansēšanas noteikumu izpildes kontrole” attīstības tendences saskaņā ar pieejamo finansējumu konkrētu pasākumu īstenošanai.

Darbības virziena ietvaros izvirzīto mērķu sasniegšanas mērīšanai tiek formulēti nozīmīgākie politikas rezultāti un to rezultatīvie rādītāji. Stratēģijas īstenošanai un tajā noteikto mērķu sasniegšanai tiks izstrādāti Biroja ikgadējie darba plāni, un Stratēģijas ieviešanas novērtējums tiks sniegts gada publiskajos pārskatos.

1. Stratēģijas vispārīgās daļas ievads

1.1. Biroja darbības pilnvarojums, virsmērķis un principi

Birojs ir Ministru kabineta pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kas pilda Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā noteiktās funkcijas korupcijas novēršanā un apkarošanā, kā arī politisko organizāciju (partiju) un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildes kontrolē.

Biroja virsmērķis – vērsties pret korupciju ar likuma spēku un sabiedrības atbalstu, lai panāktu publiskās varas godprātīgu izmantošanu valsts un sabiedrības interesēs.

Biroja vērtības un darbības principi, kas ir saistoši visiem Biroja darbiniekiem un kalpo stratēģijas mērķu sasniegšanā un pamatfunkciju īstenošanā:

- 1) tiesiskums;
- 2) taisnīgums un objektivitāte;
- 3) atbildīgums;
- 4) neatkarība;
- 5) nepārtraukta pilnveidošanās.

Sākot ar 2003.gada 1.februāri Birojs veic likumā noteiktās funkcijas korupcijas novēršanā, apkarošanā un politisko organizāciju (partiju) un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildes un priekšvēlēšanu aģitācijas kontrolē:

Noziedzīgu nodarījumu atklāšana un izmeklēšana

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 1.pantā noteikts, ka korupcija ir kukuļošana vai jebkura cita valsts amatpersonas rīcība, kas vērsta uz to, lai, izmantojot dienesta stāvokli, savas pilnvaras vai pārsniedzot tās, iegūtu nepelnītu labumu sev vai citām personām. Lai atklātu Krimināllikumā paredzētos ar korupciju saistītos noziedzīgos nodarījumus valsts institūciju dienestā, ko ir izdarījusi valsts amatpersona, valsts vai pašvaldības iestādes darbinieks, kurš nav valsts amatpersona, vai valsts institūcijas pilnvarota tāda pati persona, kā arī pārkāpumus politisko organizāciju finansēšanas jomā, Birojs veic likumā paredzēto operatīvo darbību, pirmstiesas izmeklēšanu kriminālprocesos un rosina uzsākt kriminālvajāšanu.

Valsts amatpersonu darbības kontrole

Birojs kontrolē interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā, kā arī normatīvajos aktos valsts amatpersonām noteikto aizliegumu un papildu ierobežojumu ievērošanu. Konstatējot likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” normu pārkāpumus, Birojs sauc valsts amatpersonas pie administratīvās atbildības – izskata administratīvo pārkāpumu lietas un piemēro atbildību par pārkāpumiem korupcijas novēršanas jomā, likumā noteiktajā kārtībā valsts amatpersonām prasa atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus. Birojs izvērtē valsts amatpersonu rīcības ar valsts un pašvaldību mantu un finanšu līdzekļiem atbilstību normatīvo aktu prasībām, kā arī valsts un pašvaldību institūciju veiktos darījumus, nolūkā konstatēt valsts amatpersonas rīcību, kas vērsta uz to, lai, izmantojot dienesta stāvokli, savas pilnvaras vai pārsniedzot tās, iegūtu nepelnītu labumu sev vai citām personām.

Politisko partiju finansēšanas kontrole un aģitācijas uzraudzība

Birojs kontrolē politisko partiju un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildi un likumā noteiktajos gadījumos vainīgās personas sauc pie administratīvās atbildības. Pirms Saeimas, Eiropas Parlamenta un pašvaldību vēlēšanām Birojs kontrolē priekšvēlēšanu aģitācijas un tās

finansēšanas ierobežojumu ievērošanu, savukārt pēc vēlēšanām veic partiju vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarāciju pārbaudi. Saskaņā ar likumu „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu”, Birojs uzrauga un kontrolē arī aģitācijas finansēšanas ierobežojumu un pieļaujamo aģitācijas izdevumu ievērošanu pirms tautas nobalsošanas, aģitācijas par likumu ierosināšanu vai par Saeimas atsaukšanas ierosināšanu. Birojs apkopo un analizē sagatavoto informāciju par partiju iesniegtajiem gada pārskatiem, konstatētajiem pārkāpumiem to iesniegšanā un par likumā noteikto ierobežojumu neievērošanu.

Sabiedrības izglītošana un korupcijas risku novēršana

Lai iedzīvotājiem atklātu korupcijas radīto kaitējumu un lai iesaistītu sabiedrību pretkorupcijas pasākumu īstenošanā, Birojs informē sabiedrību par korupcijas attīstības tendencēm un atklātajiem korupcijas gadījumiem, kā arī par veiktajiem pasākumiem korupcijas novēršanai un apkarošanai, izstrādā un ievieš sabiedrisko attiecību stratēģiju, izglīto sabiedrību tiesību un ētikas jomā, veic sabiedriskās domas izpēti un analīzi. Likumā noteiktajā kārtībā Birojs informē sabiedrību par atklātajiem politisko partiju finansēšanas un priekšvēlēšanu aģitācijas noteikumu pārkāpumiem, kā arī par veiktajiem pasākumiem to novēršanai.

Birojs izstrādā korupcijas novēršanas un apkarošanas stratēģiju un valsts programmu, kuru apstiprina Ministru kabinets, kā arī koordinē valsts programmā minēto institūciju sadarbību, lai nodrošinātu programmas izpildi. Birojs analizē valsts iestāžu praksi korupcijas novēršanā un atklātos korupcijas gadījumus, sniedz atbildīgajām institūcijām priekšlikumus konstatēto trūkumu novēršanai, kā arī izstrādā metodiku korupcijas novēršanai un apkarošanai valsts un pašvaldību iestādēs un privātajā sektorā. Lai novērstu korupciju veicinošas tiesību normas, Birojs izstrādā nepieciešamos grozījumus normatīvajos aktos vai arī sniedz atzinumus par citu institūciju izstrādātajiem normatīvo aktu projektiem.

1.2. Biroja īstenotais darbības virziens

Biroja īstenotais darbības virziens ir **kompleksa pretdarbība korupcijai (apkarošana un novēršana) un politisko partiju finansēšanas noteikumu izpildes kontrole**, nodrošinot:

- 1) noziedzīgu nodarījumu atklāšanu un izmeklēšanu;
- 2) valsts amatpersonu darbības kontroli;
- 3) politisko partiju finansēšanas kontroli un aģitācijas uzraudzību;
- 4) sabiedrības izglītošanu un korupcijas risku novēršanu.

1.3. Biroja prioritātes 2014. – 2016.gadam

Atbilstoši vidēja termiņa budžeta ietvara likumam Biroja nozīmīgākie resursi tiek koncentrēti šādu svarīgāko uzdevumu veikšanai:

1. Koruptīvu noziedzīgu nodarījumu, interešu konfliktu un prettiesiskas rīcības ar finanšu līdzekļiem, tai skaitā ar publisku personu mantu izskaušana šādās prioritārajās jomās:
 - 1.1. Institūcijās, kas rīkojas ar publisku personu mantu un liela apjoma finanšu līdzekļiem, it īpaši:
 - 1.1.1. publisku personu kapitālsabiedrībās;
 - 1.1.2. lielākajās pašvaldībās;
 - 1.1.3. institūcijās, kas iesaistītas Eiropas Savienības fondu vadībā;
 - 1.1.4. ostās.
 - 1.2. Veselības aprūpes nozarē;
 - 1.3. Tiesu varas, tiesību aizsardzības un ar likuma izpildes uzraudzību un sodīšanu saistītās institūcijās;
 - 1.4. Par ēnu ekonomikas apkarošanu atbildīgajās institūcijās;
 - 1.5. Politisko partiju un to apvienību darbībā.
2. Politisko partiju finansēšanas kontrole, tai skaitā Eiropas Parlamenta un Saeimas vēlēšanās 2014.gadā.
3. Valsts politikas korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā izstrāde un ieviešana, ierosinot tādus rīcības virzienus, uzdevumus un sasniedzamos rezultātus, kas mazina korupcijas pastāvēšanas iespējas.
4. Neatkarīga un autonoma korupcijas novēršanas un apkarošanas funkciju veikšana, kapacitātes stiprināšana un pietiekamu resursu nodrošināšana.

Nr. p.k.	Darbības jomas Biroja mērķu sasniegšanai	2013		2014		2015		2016	
		Plānotie izdevumi (EUR)	Vidējais amata vietu skaits	Plānotie izdevumi (EUR)	Vidējais amata vietu skaits	Plānotie izdevumi (EUR)	Vidējais amata vietu skaits	Plānotie izdevumi (EUR)	Vidējais amata vietu skaits
1.	Koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izskaušana un valsts amatpersonu darbības kontrole	2 428 976	94	2 517 375	95	2 517 880	95	2 450 639	95
2.	Valsts politikas korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā izstrāde un ieviešana, ierosinot tādus rīcības virzienus, uzdevumus un	294 227	12	324 366	13	330 300	13	320 380	13

	sasniedzamos rezultātus, kas mazina korupcijas pastāvēšanas iespējas								
3.	Politisko partiju finansēšanas kontrole	292 766	12	564 361	13	506 796	13	325 323	13
4.	Biroja darbības spējas nodrošināšana	630 995	29	649 007	29	655 254	29	635 410	29

1.4. Politikas rezultātu sasniegšanas un ārējās vides faktori

1.4.1. Vispārīgs esošās situācijas novērtējums

Latvijā atsevišķos publiskās pārvaldes atzaros vēl arvien ir augsti korupcijas riski, it īpaši ņemot vērā to, ka korupcijas izpausmes formas kļūst arvien sarežģītākas un slēptākas. Institūciju un resoru iekšējās uzraudzības mehānismi daudzās jomās vēl arvien nav pietiekoši efektīvi, lai nebūtu nepieciešama spēcīga ārējā kontrole, ko nodrošina Birojs.

Aptuveni 28% iedzīvotāju no tiem, kas pēdējo divu gadu laikā ir kontaktējušies ar attiecīgās jomas speciālistiem, atzīst, ka, saņemot veselības aprūpes pakalpojumu vai kontaktējoties ar ceļu satiksmes uzraudzības amatpersonām, ir izmantojuši kādu neoficiālu maksājumu.¹ Attiecinot šos datus uz visu aptaujāto personu kopumu, var secināt, ka visvairāk aptaujāto Latvijas iedzīvotāju (18,9%) pazīšanos, neoficiālus maksājumus vai barterdarījumus izmantojuši ārstēšanās nolūkos (poliklīnikās, slimnīcās), savukārt daudz mazāk – 6% aptaujas dalībnieku, neoficiālas darbības veikuši saskarsmē ar ceļa policiju. Citos administratīvās pārvaldes sektoros, kur ir saskare starp pārvaldes amatpersonām un iedzīvotājiem, situatīvās korupcijas izplatība samazinās, kur pretlikumīgus maksājumus izmantojuši 3% un mazāk aptaujāto Latvijas iedzīvotāju.

Aptaujas² liecina, ka arvien lielāks ir to institūciju skaits, par kurām uzņēmēji apgalvo, ka tajās korupcija ir samērā reta parādība vai pat maz iespējama. Koruptīvu darbību veikšanai daudzās jomās ir paaugstināts risks vienam no kukuļošanas posma locekļiem tikt sauktam pie atbildības, ja neatļauta labuma nodošanā vai pieņemšanā iesaistītās personas nav savstarpēji labi pazīstamas. Tas ir saistīts gan ar efektīvu Biroja darbu noziedzīgu nodarījumu atklāšanā un informācijas par atklātajiem gadījumiem publiskošanā, lai atturētu citas personas no iesaistīšanās līdzīgās darbībās, gan sabiedrības neiecietības pret korupciju pieaugumu, gan arī

¹ Attieksme pret korupciju Latvijā, Latvijas Fakti, 2012.gada novembris.
http://knab.gov.lv/uploads/free/attieksme_pret_korupciju_2012.pdf

² Uzņēmēju attieksme pret korupcijas jautājumiem, SKDS, 2011.gada novembris,
http://knab.gov.lv/uploads/free/aptauja/knab_aptauja_2011_attieksme.pdf

institūciju veiktajiem iekšējiem pasākumiem klientu apkalpošanas organizācijas uzlabošanā, administratīvo procedūru caurspīdīguma nodrošināšanā un darbinieku kontrolē.

Tomēr Biroja veiktās pārbaudes un krimināllietu izmeklēšanas liecina, ka, izskaužot situatīvo korupciju, tomēr nemazinās atsevišķu negodīgu personu vēlme gūt labumu sev vai nodrošināt citām personām, izmantojot dienesta stāvokli ļaunprātīgi. Arvien biežāk tiek konstatēts, ka personiska labuma gūšanā iesaistītās personas ir izveidojušas ciešas privātas saites, strādā konspiratīvi, dažādi interpretējamās tiesību aktu normas meistarīgi pielāgo nepieciešamajam risinājumam, prettiesisko maksājumu nodošanā izmanto starpnieku ķēdes, fiktīvus uzņēmumus, ārzonās reģistrētas komercsabiedrības un citas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas shēmas. Šādas parādības galvenokārt notiek jomās, kur tiek pārvaldīti ievērojami finanšu līdzekļi, it īpaši publiskajos iepirkumos un iegādēs, ko veic sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji, publiskās kapitālsabiedrības, kā arī jomās, kur valsts veic oligopolu uzņēmumu³ darbības likumības uzraudzību un ēnu ekonomikas apkaršanu.

Izmaiņas augstākā līmeņa politiskajā korupcijā pilnībā neļauj novērtēt īsais laiks, kopš ir ieviesta politisko partiju finansēšana no valsts budžeta. Pastāv iespējamība, ka šauru ekonomisku grupu ietekme uz partiju darbību vēl joprojām tiek realizēta ar lielu ziedojumu starpniecību, kurus veic individuālas privātpersonas, kuru ienākumi, iespējams, nav pietiekoši. Vienlaikus jāatzīst, ka politiskās partijas pēdējo gadu laikā arvien stingrāk ievēro formālās likuma prasības un pārkāpumi to finansēšanā tiek konstatēti retāk vai arī tie ir maznozīmīgāki. Turklāt Saeima ir atbalstījusi vairāku normatīvo aktu pieņemšanu, kas ir būtiski korupcijas ierobežošanai: 2012.gadā tika izstrādāti un pieņemti būtiski grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā (Saeimā pieņemti 2012.gada 29.novembrī) un likumā „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” (Saeimā pieņemti 2012.gada 22.novembrī), kā arī jaunais Priekšvēlēšanu aģitācijas likums (Saeimā pieņemts 2012.gada 29.novembrī), kuros iekļautas būtiskas politisko partiju pretlikumīgas finansēšanu ierobežojošas prasības, piemēram, paredzot atbildību par valsts un pašvaldību institūciju administratīvo resursu izmantošanas aizliegumu priekšvēlēšanu aģitācijā.

Saeimā 2011.gada 8.septembrī tika pieņemti Krimināllikuma grozījumi saistībā ar kriminālatbildības noteikšanu par nelikumīgu politisko partiju finansēšanu lielā apmērā mazinās iespēju izvairīties no atbildības par būtiskiem partiju finansēšanas noteikumu pārkāpumiem. Nosakot kriminālatbildību par dažādiem ar nelikumīgu partiju finansēšanu saistītiem noziegumiem, tika nodrošināta iespēja efektīvāk kontrolēt faktiskos finanšu

³ Ierobežotas konkurences veids, kur nedaudz lielu pārdevēju un liels skaits pircēju

līdzekļu plūsmu partiju darbības nodrošināšanā, t.sk. atklāt un likvidēt t.s. partiju „melnās kases”. Biroja pieredze, kontrolējot partiju finansēšanas atbilstību likuma prasībām, kā arī ārvalstu prakse liecina, ka šādi pārkāpumi ir nozīmīgi un no citiem pārkāpumu veidiem atšķiras ar lielu kaitējumu sabiedrības interesēm.

Saeimā 2012.gada 13.decembrī un 2013.gada 14.martā tika pieņemti Grozījumi Krimināllikumā, 2013.gada 14.martā arī grozījumi Kriminālprocesa likumā, kas risina konceptuālas jau sen identificētas problēmas saistībā ar valsts amatpersonu saukšanu pie kriminālatbildības un piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām.

Tomēr vēl arvien aktuāla ir problēma saistībā ar Saeimas deputātu imunitātes regulējumu, atbilstoši kuram veikt Saeimas deputātu kratīšanu var tikai ar Saeimas piekrišanu, kuru nesaņemot, tiek liegta ar deputātu saistīta kratīšana. Turklāt arī administratīvos sodus Saeimas deputātam var uzlikt tikai ar Saeimas piekrišanu. Papildus minētajam jāsecina (uz ko norāda arī Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupa (GRECO)), ka vāji ir Saeimas iekšējās kontroles mehānismi, nenotiek deputātu interešu deklarēšana Saeimas lēmumu pieņemšanas procesā, nav atklātības lobēšanas procesos.

Nemot vērā korupcijas slēpto dabu, ļoti nozīmīga ir interešu konflikta situāciju kā korupcijas priekšvēstnešu identificēšana un novēršana. Arī šajā jomā ir vērojamas divējādas tendences: gan stingra likumības ievērošana daudzās institūcijās, gan arī veidu, kā apiet likuma prasības, aktīva meklēšana un izvairīšanās no normu ievērošanas, nepiemērojot valsts amatpersonas statusu vai interpretējot likumu sašaurināti.

1.4.2. Politiskie faktori

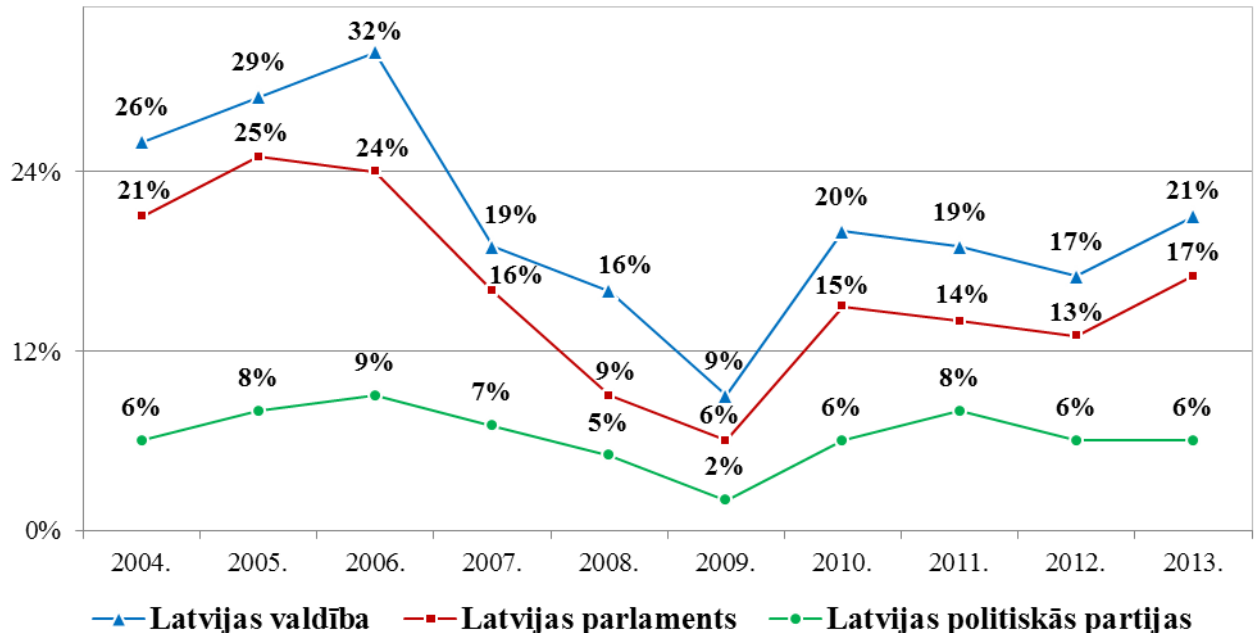
Latvijas parlamentam, valdībai un politiskajām partijām sabiedrībā vēl arvien ir zems uzticības līmenis. Iedzīvotāju īpatsvara, kas sliecas uzticēties Saeimai, Ministru kabinetam un politiskajām partijām⁴, izmaiņas laika posmā no 2004. līdz 2013.gadam ir atspoguļotas 1.attēlā.

Ilgstošs uzticības deficīts Saeimai un Latvijas valdībai var novest pie leģitīmās varas apšaubīšanas un no tā izrietošajām sekām – likumu neievērošanas un pārkāpumu īpatsvara palielināšanās. Zemais uzticības līmenis šīm institūcijām var liecināt par sabiedrībā pastāvošo viedokli, ka lēmumi netiek pieņemti kopējās sabiedrības interesēs, tādējādi apšaubot to godīgumu un taisnīgumu. Uzticība politiskajām partijām ilgstošā laika periodā ir bijusi īpaši zema, augstākais uzticības līmenis – 9% tika konstatēts 2006.gadā, bet zemākais 2009.gadā – 2%. Arī 2012.gada nogalē pēc Biroja pasūtījuma tirgus un sociālo pētījumu aģentūras “Latvijas Fakti” veiktajā socioloģiskajā pētījumā tika konstatēts, ka Saeima un Ministru kabinets aizvien ir kritiskāk vērtēto institūciju vidū. Runājot par korupciju, Saeimu kā

⁴ Standard Eurobarometer (Autumn wave), http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm

ļoti vai diezgan negodīgu vērtējuši 44,4% respondentu, savukārt Ministru kabinetu – nedaudz mazāk – 41% aptaujāto, kamēr tikai 22,7% iedzīvotāju parlamentu vērtē kā godīgu, bet valdību par tādu atzīst – 24,7%.⁵

1.attēls. Iedzīvotāju īpatsvars, kas sliecas uzticēties Latvijas parlamentam, valdībai un politiskajām partijām

Partijām ir vāja saikne ar dažādām sociālajām grupām, kā rezultātā daļa sociālo interešu netiek pārstāvētas parlamentā. Atsevišķas partijas ir attīstījušas patronāžas un klientisma praksi, īpaši attiecībās ar pašvaldībām, piedāvājot noteiktu valsts budžeta finansējumu un pretī saņemot pašvaldību atbalstu.⁶

Starptautiskās pretkorupcijas organizācijas *Transparency International* 2013.gadā veiktajā Globālās Korupcijas barometra (*Global Corruption Barometer*) aptaujā, noskaidrojot iedzīvotāju korupcijas uztveri, Latvijas politiskās partijas joprojām tiek atzītas par viskorumpētākajām (68% aptaujāto), kritiski tiek vērtēts arī Latvijas parlaments (56%). Valdības darbu cīņā pret korupciju kā efektīvu vērtē tikai 6% respondentu, 66% to vērtē kā neefektīvu, bet 28% iedzīvotāju valdības darbu vērtē ne efektīvi, ne neefektīvi.⁷

Cīņu ar korupciju kā uzdevumu izvirza visi politiskie spēki, ietverot to politisko partiju statūtos, uzdevumos un prioritātēs, bet praktiskajā darbībā korupcijas riskus mazinošie tiesību aktu projekti bieži vien tiek noraidīti vai to virzība ir būtiski kavēta.

⁵ Tirdzniecības un sociālo pētījumu aģentūra "Latvijas Fakti" (2012) Latvijas iedzīvotāju aptauja „Attieksme pret korupciju Latvijā” http://www.knab.gov.lv/uploads/free/attieksme_pret_korupciju_2012.pdf

⁶ Biedrība „Sabiedrības par atklātību – Delna”, 2011.gada Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums Latvijā, 23.lpp.

⁷ Globālās korupcijas barometrs, 2013.gada ziņojums, <http://www.transparency.org/gcb2013/>

Valdības locekļi un to partijas korupcijas mazināšanu kā uzdevumu definē Deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību. 2014.gada 22.janvārī apstiprinātās valdības deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību kā viens no uzdevumiem ir noteikts turpināt korupcijas izskaušanu valstī, arī īstenojot preventīvus pasākumus korupcijas risku mazināšanai, kā arī nodrošināt Biroja profesionālu darbību.

Korupcija lielākoties no valsts amatpersonu puses ikdienā netiek komunicēta kā problēma, tāpat tā netiek iekļauta kā prioritāte arī regulārajā komunikācijā. Korupcijas kā problēmas aktualitāte un valsts amatpersonu komunikācija šīs problēmas kontekstā pieaug saistībā ar Biroja veiktajām kriminālprocesuālajām darbībām. Dažās partijās kvalitatīva un rezultatīva cīņa pret korupciju, iespējams, nav vēlama, par ko liecina pārkāpumi saistībā ar partiju finansēšanu, atsevišķu politiķu un politisko partiju biedru apsūdzības ar korupciju saistītos noziegumos, kā arī iniciatīvas trūkums konkrētu politikas plānošanas dokumentu un citu tiesību aktu virzībā.

Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020.gadam 137.punktā Rīcības virziena "Izcila uzņēmējdarbības vide" ietvaros ir norādīts, ka pasaulē pieaug konkurence par investīcijām, un aizvien izšķirošāka loma lēmuma pieņemšanā ir vienlīdzīgas konkurences uzņēmējdarbības videi, kurā ēnu ekonomikas un korupcijas ietekme ir minimāla. Izcilai uzņēmējdarbības videi ir jābūt starptautiski sasniedzamai.

Nemot vērā, ka Eiropas Savienības dalībvalstu vidū ir vērojams stingras politiskās apņēmības trūkums, Eiropas Komisija ierosināja ieviest vienotu pretkorupcijas tiesisko regulējumu. 2011.gada 6.jūnijā Eiropas Komisija iesniedza Eiropas Parlamentam, Padomei un Ekonomikas un Sociālo lietu komitejai paziņojumu „Korupcijas apkarošana Eiropas Savienībā”. Paziņojumā Komisija uzsver, ka, neskatoties uz to, ka pēdējos gados ir bijuši dažādi centieni, kas vērsti uz korupcijas apkarošanu gan ES, gan starptautiskā līmenī, tomēr joprojām pretkorupcijas tiesiskā regulējuma ieviešana starp ES valstīm nav vienāda un ir neapmierinoša. Komisija uzskata, ka iemesls šādai situācijai ir valstu vadītāju un lēmumu pieņēmēju stingras politiskās apņēmības trūkums. Komisija ir nolēmusi veicināt ES dalībvalstu politisko gribu apkarot korupciju un uzlabot ES dalībvalstu pretkorupcijas politiku un veikto pretkorupcijas pasākumu saskaņotību. Nosakot turpmākos ES pretkorupcijas politikas virzienus, Eiropas Komisija izveidoja jaunu uzraudzības un novērtējuma mehānismu – ES Pretkorupcijas ziņojumu, lai periodiski uzraudzītu un novērtētu dalībvalstu cīņu ar korupciju un veicinātu lielāku politisko atbalstu. Komisija ir ieplānojusi ES Pretkorupcijas ziņojumu izdot reizi divos gados.

2014.gada 3.februārī tika publicēts pirmais ES Pretkorupcijas ziņojums, kurā analizētas korupcijas tendences visās ES dalībvalstīs un vienlaikus sniegts vērtējums katras ES dalībvalsts sasniegtajiem rezultātiem

un veiktajiem pasākumiem, kā arī identificēti jautājumi, kuriem turpmāk būtu jāpievērš uzmanība.⁸

Latvijai šajā ziņojumā Eiropas Komisija ierosina turpināt Biroja sekmīgo darbu, nostiprinot tā neatkarību un aizsargājot to no iespējamās politiskās iejaukšanās. Tāpat tiek uzsvērts, ka e-ierīkumu metožu un lielākas konkurences veicināšana attiecībā uz publiskajiem iepirkumiem varētu palīdzēt mazināt riskus publiskā iepirkuma jomā. Bez tam Latvija var uzlabot pārredzamību valstij piederošajos uzņēmumos un stingrāk piemērot Saeimas deputātu ētikas kodeksu.⁹

Vēl viens Eiropas Komisijas nospraustais mērķis papildu minētajam uzraudzības un novērtējuma mehānismam, ir nepieciešamība likt lielāku uzsvāru korupcijai tādās politikas jomās kā tiesu un policijas sadarbība ES, publiskie iepirkumi, noziedzības statistika, krāpšanas apkarošanas politika, lai aizsargātu ES finanšu intereses, uzlabot regulējumu attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, kā arī finanšu kriminālizmeklēšanas uzlabošana ES.

Ministru kabinets 2013.gada 3.decembrī ir pieņēmis informatīvo ziņojumu „Par Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) rekomendācijām un to izpildes nodrošināšanu”, lai nodrošinātu GRECO IV novērtēšanas kārtas ietvaros izteikto rekomendāciju Latvijai izpildi. GRECO ziņojumā Latvijai kopumā tika izteiktas 14 rekomendācijas, no kurām piecas attiecas uz parlamentu, sešas uz tiesu sistēmu un divas uz prokuratūru. Informācija par minēto rekomendāciju izpildi Latvijai jāsniedz līdz 2014.gada jūnijam, līdz ar to ir uzsākta rekomendāciju izpilde, nosakot atbildīgās institūcijas par katras rekomendācijas izpildi.

Latvijai izpildot izteiktās rekomendācijas un apliecinot gatavību pievienoties Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) 1997.gada 21.novembra konvencijai „Par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos” (turpmāk – Pretkukuļošanas konvencija) un OECD darba grupai par kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos (turpmāk – Darba grupa), 2013.gada septembrī OECD Padome pieņēma lēmumu aicināt Latviju pievienoties OECD Darba grupai kā tās pilntiesīgai loceklei un OECD Pretkukuļošanas konvencijai, kas ir svarīgs priekšnosacījums Latvijai dalībvalsts statusa iegūšanai šajā starptautiskajā organizācijā.

1.4.3. Ekonomiskā situācija

Korupcijas līmeņa izmaiņu tendencēm ir cieša korelācija ar valsts ekonomisko attīstību un cilvēku labklājības līmeņa izmaiņām. Stratēģijas

⁸ EU Anti-corruption report, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/acr_2014_en.pdf

⁹ ES Pretkorupcijas ziņojums, sadaļa par Latviju, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/docs/2014_acr_latvia_chapter_lv.pdf

plānošanas ciklā pastāv vairāki Latvijas tautsaimniecības izaugsmes riski, bet tās attīstības gadījumā, realizējot efektīvus pretkorupcijas pasākumus, prognozējama vispārēja korupcijas līmeņa samazināšanās.

Latvijas tautsaimniecības izaugsmi ietekmē ekonomiskās situācijas izmaiņas Eiropas Savienībā. 2013.gadā ir vērojamas pozitīvas pazīmes – Eiropā notiek ekonomikas atveseļošanās un tās tempi sāka pieaugt. Atbilstoši Eiropas Komisijas 2013.gada 5.novembra Rudens prognozē 2013.-2015.gadam minētajam, 2013.gada otrajā pusē ir paredzama iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) palielināšanās, savukārt 2014.gadā Eiropas Savienībā tiek prognozēts IKP pieaugums 1,4% un 2015.gadā – 1,9% apmērā.¹⁰

Latvijas IKP 2012.gadā palielinājās par 5,6%¹¹, un tas bija labākais rezultāts Eiropas Savienībā. Tautsaimniecības attīstības rādītāji 2013.gadā kopumā bija tuvi prognozētajiem. Tādējādi 2014.gada janvārī Latvijas Bankas IKP pieauguma prognoze 2013.gadam tika saglabāta 4% apjomā, savukārt 2014.gadā tautsaimniecības izaugsme tiek prognozēta aptuveni šajā pašā apjomā – 4,1%.¹²

Stratēģijas plānošanas ciklā, papildoties labākajām tautsaimniecības attīstības prognozēm un uzlabojoties uzņēmējdarbībai, kuras darbība vairumā gadījumu ir ciešā sasaistē ar publisko sektoru, korupcijas riskiem uzņēmējdarbības vides uzlabošanās gadījumā vajadzētu samazināties.

Pasaules Bankas *Doing Business* pētījumā Latvija saglabājusi 24.pozīciju 2014.gadā starp 189 valstīm (2013.gadā – starp 185 valstīm). *Doing Business 2014* pētījumā uzņēmējdarbības vide vērtēta 10 aspektos un Latvijas vērtējums ir šāds:

- 1) 3.vieta – kredītu reģistrs (reitings nemainīgs);
- 2) 17.vieta – pārrobežu tirdzniecība (reitinga kāpums par 6 vietām);
- 3) 21.vieta – līgumu izpilde (reitings nemainīgs);
- 4) 33.vieta – īpašuma reģistrācija (reitinga kāpums par 4 vietām);
- 5) 43.vieta – uzņēmējdarbības izbeigšana (reitinga kāpums par 3 vietām);
- 6) 49.vieta – nodokļu maksāšana (reitinga kāpums par 3 vietām);
- 7) 57.vieta – uzņēmējdarbības uzsākšana (reitinga kāpums par 2 vietām);
- 8) 68.vieta – investoru tiesību aizsardzība (reitinga kritums par 1 vietu);
- 9) 79.vieta – būvniecības atļaujas (reitinga kāpums par 39 vietām);

¹⁰ Eiropas Komisijas paziņojums, 2013. gada rudens ekonomikas prognoze: pakāpeniska atveseļošanās, ārējie riski, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1025_lv.htm

¹¹ Centrālās statistikas pārvaldes dati, <http://www.csb.gov.lv/print/notikumi/iekaszemes-kopprodukts-2012gada-ceturtaja-ceturksni-palielinajies-par-51-2012gada-par-56-363>

¹² Latvijas Banka. Makroekonomisko norišu pārskats. 2014. gada janvāris, Nr.1, http://www.makroekonomika.lv/sites/default/files/mnp_janv_2014.pdf

10) 83.vieta – pieslēgums elektroenerģijai (reitinga kāpums par 6 vietām).¹³

Stratēģijas plānošanas ciklā būtiski ir panākt Latvijas rezultāta uzlabojumus kopējā reitingā, kā arī aspektos, kuros reitinga pozīcija ir zema (lielāks kārtas numurs), jo tie visbūtiskāk ir saistīti ar koruptīvu rīcību.

2013.gada Globālās konkurētspējas indeksa (*Global Competitiveness Index*, turpmāk – GKI) reitingā Latvija ieņem 24.vietu no 148 vērtētajām valstīm. No piedāvātajiem 15 visproblemātiskākajiem faktoriem, kas traucē uzņēmējdarbību, 5.vietu ieņem korupcija.¹⁴ GKI dati ļauj noteikt valsts konkurētspējas priekšrocības un trūkumus atsevišķo konkurētspēju noteicošo faktoru griezumā. Augstas konkurētspējas valstīs esošie uzņēmumi bieži vien spēj vieglāk iekarot mazāk konkurētspējīgu valstu tirgus un izkonkurēt to vietējos uzņēmumus, neredzot nepieciešamību uzņēmējdarbībā izmantot negodīgu un pretlikumīgu rīcību, tajā pašā laikā mazāk konkurētspējīgu valstu uzņēmumi vietējā un eksporta tirgū savu pakalpojumu vai produktu noieta veicināšanai ir spiesti pielietot negodīgas un pretlikumīgas konkurences metodes, tai skaitā korupciju.

Latvijas ekonomikai atveseļojoties, palielinās Latvijas tautsaimniecības izaugsmes perspektīvas un pieaug Latvijas eksporta apjomi. Aizvien vairāk uzņēmumu eksportē savu preci, tādējādi meklējot vai paplašinot savas produkcijas noieta tirgu. Eksports šobrīd ir noteicošais Latvijas ekonomikas attīstības dzinējspēks.¹⁵

Taču, pieaugot šādām pozitīvām tendencēm, ir jāraugās, lai uzņēmumi neizmantotu kukuļdošanu vai citus prettiesiskus līdzekļus kā līdzekli tirgus iekarošanai vai peļņas gūšanai. Lai sekmētu Latvijas uzņēmumu konkurētspēju eksportējošās nozarēs un nodrošinātu ekonomikas izaugsmi ilgtermiņā, viens no galvenajiem uzdevumiem un vienlaikus izaicinājumiem ir novērst starptautisko kukuļošanu biznesa darījumos. Pēdējās Latvijas tiesībsargājošo iestāžu izmeklētās lietas liecina, ka šādu starptautiskās kukuļošanas lietu izmeklēšana ir ļoti laikietilpīgs process, jo kukuļošana notiek ar starpniekuzņēmumu palīdzību un sarežģītām naudas atmazgāšanas shēmām, izmantojot Latvijā un daudzās ārvalstīs reģistrētus uzņēmumus un veicot darījumus ar nekustamajiem īpašumiem un ieguldījumus tām piederošajos uzņēmumos.

Biroja uzkrātā pieredze apliecina, ka priekšnoteikums veiksmīgai izmeklēšanai ir starptautiskās tiesiskās palīdzības lūgumi un efektīva starptautisko tiesisko instrumentu izmantošana. Šajā ziņā OECD Pretkukuļošanas konvencija tiek uzskatīta par efektīvāko starptautisko

¹³ The World Bank Group, Doing Business 2014,

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomics/latvia>

¹⁴ World Economic Forum, <http://reports.weforum.org/the-global-competitiveness-report-2013-2014/>

¹⁵ Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnes 2013. – 2019.gadam <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3053>

pretkorupcijas instrumentu. Latvijas pievienošanās OECD Pretkukuļošanas konvencijai un Darba grupai būtiski uzlabos gan Latvijas tiesisko ietvaru attiecībā uz starptautiskās kukuļošanas apkarošanu un novēršanu, kā arī šī regulējuma praktisko piemērošanu. Jau šobrīd, izpildot virkni OECD Darba grupas izteiktās rekomendācijas, Latvija ir pilnveidojusi attiecīgās Krimināllikuma un Kriminālprocesa likuma normas attiecībā uz juridisko personu atbildību par Krimināllikumā noteiktajiem noziedzīgajiem nodarījumiem – turpmāk juridiskai personai paredz atbildību par fiziskās personas izdarīto noziedzīgo nodarījumu, ja tas veikts nepietiekamas pārraudzības vai kontroles rezultātā. Tāpēc Latvijas uzņēmējiem būtu jāievieš iekšējās kontroles mehānismi, kā arī jāveic atbilstoši pretkorupcijas pasākumi, lai nodrošinātu attiecību kontroli un uzraudzību pār tā darbiniekiem.

2013.gada novembrī tikai 21% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju nacionālās ekonomikas stāvokli vērtējuši kā labu (2012.gada novembrī šādu viedokli pauda 17%¹⁶), 77% to vērtēja kā sliktu (2012.gadā – 80%), bet 2% nav viedokļa. 2013.gadā 41% iedzīvotāju savas mājsaimniecības finansiālo stāvokli vērtēja kā sliktu (2012.gadā – 45%), 58% kā labu, bet 1% – nebija viedokļa. 58% aptaujāto iedzīvotāju personīgo nodarbinātības situāciju vērtēja kā labu (2012.gadā – 54%), 26% kā sliktu (2012.gadā – 30%), bet 16% nebija viedokļa.¹⁷

Korupcijas izplatību būtiski ietekmē arī Latvijā pastāvošais lielais ēnu ekonomikas apjoms, radot iespēju ar nelegālā ceļā iegūtu naudu veikt koruptīvus noziedzīgus nodarījumus. Ekonomiskās krīzes rezultātā cilvēku vilinājums darboties ēnu ekonomikā pieauga. Pieaugot ēnu ekonomikai un nelegālās naudas apritei, mazinās valsts budžeta ieņēmumi un valstij ir grūtāk stabilizēt ekonomiku, kā rezultātā arī turpmāk cīņai pret ēnu ekonomiku valstī ir jābūt vienam no galvenajiem valdības uzdevumiem, efektīvi īstenojot ēnu ekonomikas apkarošanas plānu un veicinot godīgu konkurenci.

Izmaiņas tautsaimniecībā rada būtisku ietekmi uz atalgojumu gan privātajā, gan publiskajā sektorā. 2007.gadā darba algu paaugstināšanas rezultātā vairākās tiesību aizsardzības iestādēs bija izdevies nokomplektēt personālsastāvu un radīt pat zināmu konkurenci uz vietām šajās iestādēs. Vienlaikus ar algas pieaugumu, atlasot labākos pretendētus darbam valsts pārvaldē, tika būtiski mazināti korupcijas riski. Ekonomiskās krīzes laikā samazināto algu dēļ daudzi darbinieki pameta darbu valsts pārvaldē, savukārt no jauna amatā pieņemtās personas, kam varēja nodrošināt daudz zemāku atlīdzību, bija arī ar zemāku kompetences līmeni.

¹⁶ Standard Eurobarometer 78, Autumn 2012, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb78/eb78_en.htm

¹⁷ Standard Eurobarometer 80, Autumn 2013, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_en.htm

Korupciju Latvijā veicina un pastiprina iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzība, radot tieksmi un motivāciju cilvēkiem ar zemu atalgojumu koruptīvas rīcības rezultātā uzlabot savu finansiālo stāvokli. GINI koeficients, ar ko mēra ienākumu nevienlīdzību sabiedrībā, liecina, ka tas Latvijā joprojām ir visaugstākais Eiropas Savienībā.¹⁸

1.4.4. Sociālie faktori un kulturālā vide

Latvijā vēl joprojām pastāv salīdzinoši liela tolerance pret korupciju un nodokļu nemaksāšanu. Biroja veiktajos sabiedrības izglītošanas pasākumos un socioloģiskajos pētījumos konstatēts, ka sabiedrībā vērojams zināšanu trūkums par korupcijas negatīvajām sekām un atbildību par koruptīvu rīcību, kā arī valsts amatpersonas pilnvaru realizēšanu interešu konflikta situācijā.

Socioloģisko aptauju dati liecina, ka dažādu sabiedrības grupu tolerance pret korupciju pamazām sarūk. Ja 2005.gadā uz jautājumu, vai jūs esat gatavi dot kukuli valsts amatpersonai, lai atrisinātu savu problēmu un ja tas būtu būtiski jūsu vai jūsu radnieku interesēs, pozitīvi atbildēja 48% aptaujāto, tad 2007.gadā apstiprinoši atbildējušo personu skaits saruka līdz 39%, bet 2009.gadā – pat līdz 32% aptaujāto iedzīvotāju. Savukārt 2011.gadā uz šādu jautājumu apstiprinoši atbildēja 30% aptaujāto uzņēmēju. Tīrgus un sociālo pētījumu aģentūras “Latvijas Fakti” 2012.gadā veiktajā sabiedriskās domas aptaujā tika secināts, ka kukuļa došanas iespēju kādai valsts amatpersonai, ja tas būtu nepieciešams kādu problēmu risināšanai, pieļauj jau nedaudz vairāk par trešdaļu (34,7%), bet šādu rīcību noraida 61,1% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Vienlaikus jāsecina, ka arī šādu iespēju noraidošo iedzīvotāju īpatsvars pieaug, salīdzinot ar 2009.gadu – par 2,4%, salīdzinot ar 2007.gadu – 13,1%.¹⁹

Arī 2013.gada Globālā Korupcijas barometra aptauja liecina par nelielām izmaiņām sabiedrības noskaņojumā. Salīdzinot ar 2010.gada aptauju, arvien retāk iedzīvotāji pauduši viedokli, ka korupcijas līmenis ir palielinājies – aptaujāto iedzīvotāju īpatsvars samazinājies no 55% līdz 29%. Biežāk tiek pieminēts viedoklis, ka korupcijas līmenis ir samazinājies – tādu ir pauduši 16% aptaujāto (2010.gadā – 9%). 55% respondentu atzinuši, ka pēdējo divu gadu laikā korupcijas līmenis Latvijā ir saglabājies esošajā līmenī (2010.gadā – 36%).²⁰

Tīrgus un sociālo pētījumu aģentūras *Latvijas Fakti* 2012.gadā veiktajā sabiedriskās domas aptaujā iegūtā informācija liecina, ka, salīdzinot ar 2007.gadu, gandrīz visas institūcijas, runājot par korupciju, tiek vērtētas pozitīvāk. Pētījuma rezultāti ļauj apgalvot, ka pieaug sabiedrības uzticēšanās dažādām valsts un sabiedriskajām institūcijām. Biroju kā ļoti vai diezgan

¹⁸ Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tessi190>

¹⁹ Tīrgus un sociālo pētījumu aģentūra “Latvijas Fakti”, Latvijas iedzīvotāju aptauja „Attieksme pret korupciju Latvijā” (2012), http://www.knab.gov.lv/uploads/free/attieksme_pret_korupciju_2012.pdf

²⁰ Globālais korupcijas barometrs, 2013.gada ziņojums, <http://www.transparency.org/gcb2013/country/?country=latvia>

godīgu raksturojuši 42,1%, bet pretēju viedokli pauduši 16,1% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Salīdzinot ar 2007.gadu, Birojam vērojams vidējā novērtējuma kritums, tomēr kopumā vērtējums ir pozitīvs un Birojs tiek ierindots pozitīvāk vērtēto institūciju vidū.²¹

Starptautiski izmantotais korupcijas uztveres salīdzinošais rādītājs dažādās valstīs – Korupcijas uztveres indekss (KUI) – bija 53 punkti no 100, ierindojot 2013.gadā Latviju 49.vietā starp 177 valstīm.²² Tādējādi pirmo reizi Latvija nav to valstu vidū, kur korupcija ir uzskatāma par nopietnu problēmu. Salīdzinot ar kaimiņvalstīm – Lietuva sasniegusi 57 punktus, savukārt Igaunija 68 punktus no 100. Latvijā KUI nosaka jau 15 gadus un šajā laika posmā Latvijas indeksam ir bijuši gan kāpumi, gan kritumi – 2008.gadā pēc labākā rādītāja sasniegšanas bija novērojams kritums, kas stabilizējās 2012.gadā (Latvija sasniedza 49 punktus no 100). Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2013.gadā Latvijai nav vērojams kritums nevienā no sešiem rādītājiem, kas veido kopējo Korupcijas uztveres indeksu.

2. Stratēģijas vispārīgā daļa

2.1. Kompleksas pret darbības korupcijai attīstības tendences un risināmās problēmas

2.1.1. Noziedzīgu nodarījumu atklāšana un izmeklēšana

Politisko lēmumu ietekme

Efektīva noziedzīgus nodarījumus valsts institūciju dienestā izdarījušu personu saukšana pie kriminālatbildības atsevišķos gadījumos veicina pret darbību, kas var izpausties arī kā politiskās ietekmes izmantošana, lai ietekmētu normatīvo regulējumu, kas var kavēt Biroja pamatfunkciju izpildi un radīt šķēršļus to nodrošināšanai, piemēram, operatīvās darbības nodrošināšanā.

Tehnoloģiju un programmatūru attīstība

Ārējās vides rezultātā, pilnveidojoties un uzlabojoties tehnoloģijām un programmatūrām, noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un atklāšanā Biroja ieguldījumi, kas saistīti ar šo tehnoloģisko iespēju pilnvērtīgu izmantošanu, pieaug.

²¹ Tirgus un sociālo pētījumu aģentūra "Latvijas Fakti", Latvijas iedzīvotāju aptauja „Attieksme pret korupciju Latvijā” (2012), http://www.knab.gov.lv/uploads/free/attieksme_pret_korupciju_2012.pdf

²² Transparency International, Corruption Perceptions Index, <http://www.transparency.org/research/cpi/>

Noziedzīgu nodarījumu rezultātā valstij nodarīto zaudējumu atgūšana

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas sistēmā vēl arvien ir trūkumi, kas kavē aizdomīgu darījumu nekavējošu apturēšanu. Noziedzīgu nodarījumu rezultātā valstij radīto finansiālo zaudējumu apjomu var atgūt tikai daļēji, kā arī korupcijas apkarošana dažkārt ir dārgāka par valsts budžetā atgūstamo līdzekļu apjomu.

Stratēģiskā un operatīvā analīze, darbības efektivitāte un resursu ekonomija

Šobrīd Birojā netiek izmantotas visefektīvākās metodes, lai noteiktu korupcijas sensitīvās jomas un risku analīzes rezultātā identificētu personas, kuru darbībā varētu būt likumpārkāpumu pazīmes. Citu valstu prakse un metodes operatīvās un stratēģiskās analīzes veikšanā netiek pilnvērtīgi ieviestas un izmantotas, kas galvenokārt skaidrojams ar Biroja iekšējās kapacitātes un finanšu resursu trūkumu. Lai prioritizētu cīņu ar korupciju un efektīvi izmantotu iestādes resursus, Birojam ir nepieciešams attīstīt un ieviest nacionālā kriminālizlūkošanas modeļa metodes koruptīvu noziedzīgu nodarījumu atklāšanā (noziedzīgi nodarījumi valsts dienestā un dienesta ļaunprātības tautsaimniecībā), ieviešot stratēģisko analīzi un citas nepieciešamās metodes.

Specializācija tādu noziegumu izmeklēšanā, kas kaitē valsts ekonomiskajām interesēm un apdraud ekonomikas stabilitāti

Biroja atklāto noziedzīgo nodarījumu analīze liecina, ka palielinājusies izmeklējamo krimināllietu sarežģītības pakāpe. Biroja lietvedībā pieaug liela apjoma un sarežģīti strukturētu krimināllietu īpatsvars, to izmeklēšanai ir nepieciešama kompleksa pieeja, stratēģiskā plānošana un cieša sadarbība ar citu valstu dienestiem. Arvien biežāk tiek konstatēts, ka personiska labuma gūšanā iesaistītās personas ir izveidojušas ciešas privātās saites, prettiesisko maksājumu nodošanā izmanto starpnieku ķēdes, fiktīvus uzņēmumus, ārzonās reģistrētas komercsabiedrības un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas shēmas. Biroja izmeklētie noziedzīgie nodarījumi bieži saistīti ar prettiesiskām darbībām publisko iepirkumu procedūrās un lieliem finanšu līdzekļiem, noziedzīgie nodarījumi kļūst komplicētāki – atklātās prettiesiskās darbības tiek kvalificētas kā krāpšana, piesavināšanās, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, dienesta viltojums. Lai nodrošinātu efektīvu cīņu pret korupcijas izpausmēm, Birojam kā specializētajai pretkorupcijas iestādei savi cilvēkresursi un materiāltehniskie resursi būtu arvien vairāk jākoncentrē uz tādu noziegumu izmeklēšanu, kas nodara būtisku kaitējumu, tai skaitā ievērojamu mantisku zaudējumu un apdraudējumu Latvijas ekonomiskajām interesēm un noteiktajai valsts pārvaldības kārtībai. Līdz ar to ir nepieciešams pārskatīt Biroja kompetenci, nosakot piekritību tādu noziegumu izmeklēšanā, kas būtiski kaitē valsts demokrātiskai pārvaldībai,

nacionālās attīstības un ekonomiskajām interesēm, kā arī apdraud valsts ekonomisko un politisko stabilitāti.

2.1.2. Valsts amatpersonu darbības kontrole

Problēmjaudājumi likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” piemērošanā un administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas efektivitāte

Šobrīd gan valsts amatpersonas, gan pretkorupcijas eksperti ir norādījuši, ka minētā likuma normas ir ļoti sarežģītas un grūti uztveramas, attiecīgi arī to ievērošana ir apgrūtināta, šo normu neizpratnes dēļ. Biroja 10 gadu konferencē tika izteikti dažādi priekšlikumi šī likuma normu pilnveidošanai. Tādējādi ir nepieciešama konceptuāla izšķiršanās par šī likuma tālāku pilnveidošanu, apsverot iespēju izvēlēties kādu no piedāvātajiem risinājuma variantiem:

- 1) noteikt likumā pamatnoteikumus, kuri attiecas uz visiem likuma subjektiem, it īpaši visiem valsts un pašvaldības institūcijās nodarbinātajiem;
- 2) noteikt dažāda līmeņa vadītājiem un to konsultatīvajām amatpersonām ierobežojošākus noteikumus;
- 3) noteikt valsts augstākajām amatpersonām (politiķi un iestāžu vadītāji) stingrākus ierobežojumus;
- 4) pārskatīt valsts amatpersonu deklarāciju iesniegšanas kārtību, apsverot iespēju nākotnē veidot vienotu mantiska rakstura deklarāciju, apvienojot valsts amatpersonu deklarāciju ar iedzīvotāju ienākumu deklarāciju, izveidojot vienotu deklarāciju, vai pārskatīt deklarantu loku, samazinot to, ieviešot gradētu deklarēšanas sistēmu tikai augstākajām valsts amatpersonām;
- 5) mazināt kazuistisku amatu savienošanas ierobežojumu uzraudzību, paplašināt atļaujas principa piemērošanu amatu savienošanā;
- 6) deleģēt valsts un pašvaldību vadītājiem lielākas pilnvaras interešu konflikta novēršanā institūcijā, tai skaitā amatpersonu apmācībā;
- 7) pilnveidot atbildību par likuma normu neievērošanu.

Valsts amatpersonu darbības kontroles jomā maznozīmīgu administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanai Birojs tērē ievērojamus resursus, tāpēc būtiski būtu sistēmiski (kopā ar izglītošanas pasākumiem) risināt jautājumu par to, ka Birojs nākotnē izskatītu tikai būtiskus likuma „Par interešu konfliktu novēršanu valsts amatpersonu darbībā” pārkāpumus, savukārt maznozīmīgus pārkāpumus atstājot valsts un pašvaldību institūciju vadītāju kompetencē, taču turpinot realizēt uzraudzības un kontroles funkcijas attiecībā uz to, kā šajās institūcijās šie jautājumi tiek administrēti.

2.1.3. Politisko partiju finansēšanas kontrole un aģitācijas uzraudzība

Politisko partiju finansēšanas necaurspīdīgums

Par spīti daudzajiem atklātības mehānismiem politisko partiju finansēšanā, tomēr vēl arvien saglabājas aizdomas, ka atsevišķi lieli ziedojumi politiskajām partijām tiek veikti no neatļautiem avotiem, aizsegam izmantojot reālu Latvijas pilsoņu identitātes. Pastāv aizdomas, ka politisko partiju darbības nodrošināšanai un priekšvēlēšanu aģitācijai tiek izmantoti līdzekļi, kas netiek pat reģistrēti partiju grāmatvedībā.

2011.gada 8.septembrī pieņemtie Krimināllikuma grozījumi saistībā ar kriminālatbildības noteikšanu par nelikumīgu politisko partiju finansēšanu lielā apmērā mazināja iespēju izvairīties no atbildības par būtiskiem partiju finansēšanas noteikumu pārkāpumiem. Tomēr, ņemot vērā, ka personu darbības saistībā ar partiju nelikumīgu finansēšanu ir latentas (slēptas), tika paredzēta personu atbrīvošana no kriminālatbildības, ja nelikumīga finansēšana saistīta ar izspiešanu vai ja persona pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas labprātīgi paziņo par notikušo, tādējādi veicinot šādu noziegumu atklāšanu un partiju finansēšanas likumību. Nosakot kriminālatbildību par dažādiem ar nelikumīgu partiju finansēšanu saistītiem noziegumiem, tika nodrošināta iespēja efektīvāk kontrolēt faktisko finanšu līdzekļu plūsmu partiju darbības nodrošināšanā, t.sk. atklāt un likvidēt t.s. partiju „melnās kases”.

Veicot politisko partiju saņemto ziedojumu (dāvinājumu) pārbaudes ir konstatēts, ka gandrīz desmitā daļa ziedojumu tiek veikta, ziedojot attiecīgo privātpersonu visus iepriekšējo trīs gadu laikā gūtajos ienākumus, kas rada aizdomas par šo līdzekļu likumīgu izcelsmi. Efektīva politisko partiju finansēšanas kontrole ir cieši saistīta ar šo fizisko personu ienākumu legalitātes kontroli valstī kopumā. Spēkā esošais normatīvo aktu regulējums, gan pieļauj šādu ziedojumu (dāvinājumu) likumīgumu un kontrolējošām institūcijām ir ierobežotas iespējas, lai identificētu šo līdzekļu reālu izcelsmi. Biroja pieredze, kontrolējot partiju finansēšanas atbilstību likuma prasībām, kā arī ārvalstu prakse liecina, ka pārkāpumi saistībā ar politisko partiju nelikumīgu finansēšanu ir nozīmīgi un no citiem pārkāpumu veidiem atšķiras ar lielu kaitējumu sabiedrības interesēm.

Ievērojot minēto, Birojam ir gan jāpastiprina personu un partiju kontrole, gan arī jāpiedāvā risinājumi normatīvajos aktos, kas būtu vērsti uz šo trūkumu novēršanu.

Pētījumu trūkums par augstākās politiskās korupcijas izplatību un metodēm tās ierobežošanai

Par augstākās politiskās korupcijas izplatības tendencēm liecina Biroja krimināllietas, bet nav veikti vispārēji pētījumi, kas atspoguļotu politiskās korupcijas izplatības tendences. Detalizētas informācijas trūkums mazina

cīņas pret politisko korupciju efektivitāti. Vadošo politisko partiju kases līdz šim galvenokārt pildījuši salīdzinoši lieli individuālu privātpersonu ziedojumi, kas var liecināt par šauru ekonomisku grupu ietekmi uz partiju darbību. Savukārt Krimināllikuma grozījumi saistībā ar kriminālatbildības noteikšanu par nelikumīgu politisko partiju finansēšanu lielā apmērā mazinās iespēju izvairīties no atbildības par būtiskiem partiju finansēšanas noteikumu pārkāpumiem, tika pieņemti tikai 2011.gada 8.septembrī. Kriminalizējot ar partiju nelikumīgu finansēšanu saistītās darbības, pie kriminālatbildības varēs saukt tās personas, kuras partiju vajadzībām būs pretlikumīgi pieņēmušas, pieprasījušas vai izspiedušas finanšu līdzekļus lielā apmērā (vairāk nekā 10 000 latu apmērā), piemēram, no aizliegtā finansēšanas avota (no ārvalstīm, no juridiskām personām). Tomēr pie visa tā ir grūti izsekojama naudas plūsma, ja finansējums nāk no ārvalstīm. Piemēram, šobrīd ir arī ierobežotas iespējas Latvijas kontrolējošām institūcijām apturēt pretlikumīgu priekšvēlēšanu aģitāciju elektroniskajā plašsaziņas līdzeklī, kas reģistrēts ārvalstīs.

Sankciju mehānisms par administratīvajiem pārkāpumiem

Var pieļaut, ka, kopš 2012.gada 1.janvāra palielinoties valsts finansējuma apmēram politiskajām partijām, iespējams, samazināsies no privātajiem avotiem politiskajām partijām saņemto līdzekļu apmērs nākotnē. Tomēr, ņemot vērā to, ka regulējums par valsts budžeta finansējumu tām politiskajām partijām, kas pārvar 2% barjeru Saeimas vēlēšanās, ir jauns, nepieciešams izvērtēt sankciju normas saistībā ar valsts budžeta finansējuma pārtraukšanu un apturēšanu, lai tās būtu samērīgas un nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas.

Zemais elektronizācijas līmenis politisko partiju informācijas sniegšanā Birojam

Nepieciešams uzlabot esošo politisko partiju uzskaites sistēmu, pilnveidojot arī politisko partiju atskaišu iesniegšanas kārtību. Šobrīd Birojs tērē ievērojamus resursus, lai fiziski nodrošinātu informācijas ievadi politisko partiju finansēšanas datu bāzē, ko varētu veikt tiešsaistē paši politisko partiju pārstāvji. Jauna politisko partiju atskaišu uzskaites sistēma var ievērojami atvieglot arī pašu politisko partiju darbu savu finansiālo dokumentu uzskaitē, glabāšanā un iesniegšanā kontrolējošām institūcijām, un būs vērsta uz administratīvā sloga mazināšanu. Saskaņā ar sākotnējām aplēsēm šādas sistēmas izstrāde un ieviešana trīs gadu laikā izmaksātu 413 202 euro.

Aģitācijas pirms tautas nobalsošanas kontrole un administratīvo resursu izmantošanas priekšvēlēšanu aģitācijas nolūkos kontrole

Saskaņā ar likumu „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” ir paredzēta Biroja kompetence aģitācijas pirms

tautas nobalsošanas, aģitācijas par likumu ierosināšanu un aģitācijas par Saeimas atsaukšanas ierosināšanu kārtības un ierobežojumu pārkāpšanas kontrolē. Minētais tiesiskais regulējums ir līdzīgs spēkā esošajam priekšvēlēšanu aģitācijas regulējumam, tomēr aģitācijas regulējošo normu pirms tautas nobalsošanas, aģitācijas par likumu ierosināšanu un aģitācijas par Saeimas atsaukšanas ierosināšanu piemērošanas tiesiskā prakse vēl nav izveidojusies.

Ar 2013.gada 1.janvāri stājies spēkā Priekšvēlēšanu aģitācijas likums, kurā ir noteikts administratīvo resursu izmantošanas aizliegums priekšvēlēšanu aģitācijai, kā arī noteikts atbildības mehānisms, paredzot atbildīgai personai pienākumu atlīdzināt pretlikumīgi iztērētos valsts budžeta līdzekļus no saviem personīgajiem līdzekļiem. Neskatoties uz to, ir grūti identificējami šāda veida pārkāpumi, kā piemēram, valsts un pašvaldību iestāžu personāla, autotransporta un citu materiāltehnisko resursu izmantošana priekšvēlēšanu aģitācijas plānošanas, organizēšanas vai veikšanas mērķiem. Ievērojot iepriekš minēto, Birojam nepieciešams veidot jauno tiesību normu piemērošanas praksi, kā arī izvērtēt nepieciešamību pilnveidot normatīvo aktu bāzi.

Jauna tiesiskā regulējuma nepieciešamība

Patlaban nav izveidojusies tiesiskā prakse politiskajām partijām piešķirtā valsts budžeta finansējuma kontroles uzraudzībā, kuru pārbaudes ir uzsāktas pēc politisko organizāciju (partiju) 2012.gada pārskatu iesniegšanas Birojā. Nepieciešamas jaunas vadlīnijas jaunu normu piemērošanā. Pēc 2013.gada 1.jūnija pašvaldību vēlēšanām, apkopojot pārbažu rezultātus, nepieciešams turpināt darbu pie partiju finansiālās darbības kontroles sistēmas pilnveidošanas un uzlabošanas, atbilstoši jaunatklātajām problēmām.

2.1.4. Pretkorupcijas politikas izstrāde un koordinēšana, sabiedrības izglītošana un korupcijas risku novēršana

Pretkorupcijas politikas pārorientācija no ārējās kontroles, ko realizē kontroles institūcijas, uz resoru un institūciju iekšējo kontroli.

Latvijā daudzās jomās nav nostiprinājusies stingra labas pārvaldības sistēma, nav izstrādātā vai izveidojusies skaidra un katras institūcijas riskiem atbilstoša iekšējās kontroles sistēma. Līdz ar to ievērojami daudz valsts resursu tiek tērēti pārkāpumu atklāšanai un pierādīšanai, kamēr efektīvāk būtu nepieļaut tādas institucionālās vides esamību, kurā pārkāpumi notiek. Līdz ar to Birojam ir jāizstrādā un jāvirza tāda pretkorupcijas politika, kas veicinātu efektīvākus preventīvos pasākumus institūcijās, kas valstij maksātu

lētāk, salīdzinot ar ļoti dārgo konstatēto pārkāpumu atklāšanu un vainīgo personu sodīšanu.

Nepietiekama problēmjaūtājumu priekšizpēte, preventīvo pasākumu izstrādes operativitāte un to efektivitāte

Sagatavojoties problēmjaūtājumu risināšanai pirms, piemēram, normatīvā regulējuma, attīstības plānošanas dokumenta, projekta, metodikas vai vadlīniju izstrādes uzsākšanas var būt situācijas, kad nav pietiekami kvalitatīvi veikta priekšizpēte par plānotā rezultāta lietderību, finansiālo izdevīgumu, alternatīvām iespējām, efektīvākiem ieviešanas variantiem, jo Birojam trūkst resursu šādas analīzes veikšanai. Birojam ne vienmēr var būt pieejami aktuāli, pareizi, pietiekami dati, lai veiktu nepieciešamo problēmas analīzi, lai identificētu un raksturotu cēloni un problēmu kā rezultātā Biroja rīcība varētu būt nepietiekoša pastāvošo problēmu novēršanai. Ļoti būtiska ir jau atklāto koruptīvo nodarījumu, un valsts un pašvaldību amatpersonu darbības pārbaužu rezultātu un administratīvo pārkāpumu lietu analīze, kā arī korupcijas risku analīze nozarēs, kuras visvairāk pakļautas korupcijai. Tādējādi iestādei nepieciešams palielināt kapacitāti, lai pilnveidotu pretkorupcijas analītisko darbu, lai efektīvi un mērķtiecīgi plānotu savus resursus tās novēršanai.

Ņemot vērā, ka preventīvo pasākumu veikšana ir daudz lētāka nekā pārkāpumu atklāšana un pierādīšana, preventīvo pasākumu īstenošanai ir jāiegulda lielāki resursi un jāpalielina kapacitāte, it īpaši palielinot to operativitāti un efektivitāti, regulāri identificējot, novērtējot un analizējot korupcijas riskus un rekomendējot pasākumus šo risku ietekmes mazināšanai.

Sabiedrības augstā iecietība (tolerance) pret korupciju, kā arī sabiedrības pasivitāte korupcijas novēršanā

Sabiedrībā vēl joprojām ir salīdzinoši augsta iecietība (tolerance) pret korupciju, piemēram, salīdzinājumā ar Ziemeļeiropas valstīm. Īpaši izteikti tas vērojams atsevišķās jomās, piemēram, veselības aprūpē un ceļu satiksmē. Tas skaidrojams ar plašu sabiedrības izglītošanas kampaņu trūkumu, nerasniedzot plašu auditoriju, kā arī ar nepieciešamību pilnveidot Biroja ārējo komunikāciju, gan vēršot uzmanību uz konkrētu pārbaužu lietu rezultātu atspoguļošanu, gan, sniedzot sabiedrībai saprotamā un saistošā veidā informāciju par korupcijas negatīvajām sekām un ietekmi uz katru sabiedrības locekli, kā arī, komunicējot ar valsts lauku reģionos dzīvojošiem sabiedrības locekļiem, kuriem, iespējams, būtu lietderīgāk iegūt informāciju par konstatētajiem pārkāpumiem tieši viņu administratīvās teritorijas amatpersonu darbībā, nekā par augstākajām valsts vai galvaspilsētas amatpersonām.

Uzņēmēji ir pasīvi korupcijas izskaušanā, nesniedz informāciju par kukuļa pieprasīšanas gadījumiem (iemesls varētu būt, ka (a) nav kukuļdošanas gadījumu, (b) neuzticas tiesībsargājošajām institūcijām, (c) baidās ziņot). Iedzīvotāju aktivitātei ziņošanā ir tendence pieaugt, bet to sniegtās informācijas īpatsvars, kas atbilst koruptīva noziedzīga nodarījuma pazīmēm, joprojām ir nepietiekošs. Tas skaidrojams ar iedzīvotāju nepietiekamajām zināšanām par koruptīva noziedzīga nodarījuma būtību.

Birojam neizdodas konsultācijās ar sabiedrību iesaistīt plašāku organizāciju loku, Sabiedriski konsultatīvajai padomei ir ilgstoši nemainīgs sastāvs, tādējādi, iespējams, konsultācijas tiek veiktas pārāk šaurā lokā. Arvien aktīvāk un profesionālāk sāk darboties dažādas organizācijas, kas pārstāv šauru grupu intereses vai lobē nesamērīgu prasību iekļaušanu normatīvajā regulējumā (piemēram, iestājoties pret valsts amatpersonu statusa piemērošanu tādu biedrību un nodibinājumu pārstāvjiem, kam ir deleģētas pilnvaras rīkoties ar ievērojamiem resursiem un finanšu līdzekļiem, vai iestājas pret lobēšanas darbību publiskošanu), kas rada šķēršļus Biroja sagatavoto tiesību aktu virzībai, kavējot normatīvo aktu pilnveidošanas procesu korupcijas un interešu konfliktu ierobežošanai un novēršanai.

Valsts pārvaldē strādājošo zināšanu par interešu konflikta jautājumiem un korupcijas novēršanu paaugstināšana

Pieejamo resursu ietvaros Birojs ir nodrošinājis valsts amatpersonu apmācību, galvenokārt nodrošinot vispārīzglītojošu apmācību valsts amatpersonām bez priekšzināšanām vai ar nelielām priekšzināšanām par pretkorupcijas jautājumiem, taču nav spējis nodrošināt pietiekoši plašu valsts amatpersonu loka izglītošanu interešu konflikta jautājumos, kā arī nav nodrošinājis iegūto zināšanu pēcpārbaudi. Birojam turpmākā virzība izglītošanas jomā būtu jānodrošina, veidojot sistēmisku un ilgtspējīgu pieeju izglītošanas jautājumiem un jāveido tāds tālākizglītojamu apmācību modelis (*train the trainers*), kura ietvaros sākotnēji tiktu sagatavoti valsts un pašvaldību institūciju pārstāvji kā izglītošanas speciālisti, kuri savukārt tālāk varētu apmācīt pretkorupcijas jautājumos savās institūcijās strādājošās amatpersonas. Šīs personas ne tikai apmācītu savas institūcijas amatpersonas interešu konfliktu jautājumos, bet arī institūcijas vadītāja uzdevumā nākotnē varētu veikt iekšējā uzrauga funkcijas. Minētā modeļa ietvaros atsevišķas apmācības būtu organizējamās arī valsts un pašvaldību institūciju vadītājiem, sniedzot viņiem ne tikai teorētisko ieskatu par pretkorupcijas jautājumiem, bet, apmācot viņus arī, kā efektīvi realizēt iekšējo kontroli interešu konfliktu un korupcijas novēršanai, kā identificēt korupcijas riskus utt. Birojs pēc apmācībām sniegtu metodisko un konsultatīvo palīdzību apmācītajām personām. Veiksmīgi attīstoties šādam izglītošanas modelim, nākotnē varētu tikt risināts jautājums par to, ka mazsvarīgu interešu konfliktu gadījumu un

likumpārkāpumu izvērtēšana un sankcionēšana varētu tikt nodota valsts un pašvaldību institūciju vadītāju kompetencē, t.sk., disciplināratbildības piemērošanai. Savukārt Birojs varētu nodarboties ar nozīmīgākiem interešu konfliktu gadījumiem. Papildus minētajam, jāplāno jauniešu un studentu izglītošanas pasākumi, lai preventīvi nodrošinātu jaunās paaudzes neiecietību pret korupciju un informētu par tās kaitīgajām sekām.

Esošā valsts amatpersonu personāla vadības sistēma publiskajā pārvaldē neparedz, ka visām valsts amatpersonām ir jābūt kompetentām pretkorupcijas jautājumos, kā arī Birojs līdz šim nav vērtējis valsts amatpersonu zināšanas par interešu konflikta novēršanu pēc Biroja organizētajiem izglītošanas pasākumiem, kā rezultātā Birojam trūkst informācijas par vispārējo valsts amatpersonu zināšanu līmeni interešu konflikta jautājumos. Ieviešot iepriekš minēto sistēmisko pieeju valsts amatpersonu izglītošanai, nozīmīga loma būtu piešķirama tieši valsts amatpersonu zināšanu par pretkorupcijas jautājumiem novērtēšanai, un šos uzdevumus veiksmīgi varētu veikt Biroja īpaši sagatavotie valsts un pašvaldību institūciju pārstāvji savās institūcijās, periodiski nodrošinot zināšanu pārbaudes.

Atbildības piemērošanas iespējas par prettiesisku rīcību ar valsts un pašvaldību mantu un finanšu līdzekļiem

Normatīvo aktu nepilnību dēļ ir nepietiekamas iespējas piemērot atbildību valsts un pašvaldību institūcijās, to kapitālsabiedrībās strādājošajām valsts amatpersonām par prettiesisku rīcību ar valsts un pašvaldību mantu un finanšu līdzekļiem. Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likums netiek efektīvi piemērots, jo normatīvajos aktos nepietiekami ir regulēta atbildība par šā likuma pārkāpumiem, kā arī Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā nav noteikta administratīvā atbildība par šā likuma normu pārkāpumiem, kā arī nav noteikta atbildīgā institūcija, kuras kompetencē būtu atbildību piemērot. Interešu konfliktu novēršanas tiesiskais regulējums šobrīd neļauj pilnvērtīgi piemērot atbildību valsts amatpersonām par nelikumīgu un nelietderīgu rīcību ar publisko mantu un finanšu resursiem. Valstī kopumā pastāv nepietiekama valsts un pašvaldību līdzekļu izlietošanas uzraudzība un kontrole, un pārkāpumu gadījumā, iespējas saukt vainīgās personas pie atbildības.

Interešu pārstāvības (lobēšanas) necaurspīdīgums publiskajā pārvaldē

Nav atklātības par lobēšanas procesiem valstī, it īpaši politiskajā vidē, kas rada priekšstatu, ka lēmumu pieņemšanas process nav brīvs no pretlikumīgas ietekmes un lēmumi tiek pieņemti atsevišķu personu vai personu grupu interesēs.

Pastāvoša politisko lēmumu ietekme

Līdzšinējā Biroja darbībā konstatēts, ka, mainoties pie varas esošajiem politiskajiem spēkiem, var mainīties atbalsts pretkorupcijas pasākumu īstenošanai vai plānotie pasākumi var tikt atlikti, kavējot Biroja izstrādāto attīstības plānošanas dokumentu vai normatīvo aktu virzību.

Starptautiskā līdzdalība nozīmīgās organizācijās un resursu nepieciešamība starptautisko saistību īstenošanai

Stratēģijas ciklā izdevumi starptautisko saistību izpildei pieaugs. Birojs pieejamo finanšu resursu ietvaros cenšas nodrošināt līdzdalību starptautisko organizāciju pasākumos, izpildīt Eiropas Padomes līguma „Par Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) nodibināšanu” un ANO Pretkorupcijas konvencijas saistības, kā arī panākt Latvijas pievienošanos OECD Pretkukuļošanas konvencijai un iestāšanos OECD Darba grupā.

Īstenojot Latvijas un OECD sadarbības politikas pamatnostādnes, Birojs 2011. un 2012.gadā turpināja aktīvi iesaistīties OECD Darba grupas organizētajās sēdēs, tādējādi sniedzot pārskatu par valstī pastāvošo krimināltiesisko regulējumu un izmeklētajām krimināllietām. 2011.gadā OECD Darba grupa uzsāka Latvijas tiesību aktu atbilstības konvencijas prasībām vērtēšanu.

Ņemot vērā, ka, balstoties uz veikto novērtējumu, OECD Darba grupa nolēma aicināt Latviju pilnveidot krimināltiesisko regulējumu, lai tas atbilstu konvencijas prasībām, tādēļ stratēģijas periodā Birojam jāturpina izstrādāt priekšlikumus normatīvo aktu grozījumiem. Birojam sadarbībā ar kompetentajām iestādēm jāturpina aktīvi līdzdarboties OECD Darba grupas regulārajās sanāksmēs un izmantot esošās pieejamās sadarbības iespējas ar OECD un tās dalībvalstīm, lai panāktu Latvijas uzņemšanu šajā OECD darba grupā.

2012.gadā GRECO īstenoja IV novērtēšanas kārtu, kuras ietvaros tika pieņemts Latvijas novērtēšanas ziņojums ar 14 rekomendācijām attiecībā uz korupcijas novēršanu parlamentā un tiesu varas institūcijās.

Jāņem vērā, ka OECD, GRECO un ANO saistību izpilde turpmāk prasīs lielāku nekā līdz šim finanšu un cilvēkresursu iesaisti.

2.1.5. Biroja darbības spēju izvērtējums

Personāla vadība

Kompetenta personāla nodrošināšana ir viens no būtiskākajiem Biroja darbības jautājumiem, īpaši aktuāli tas ir korupcijas apkarošanas virzienā. Latvijā netiek apmācīti izmeklētāji un citi darbinieki koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un atklāšanā, kā rezultātā jaunu darbinieku apmācība un izglītošana Birojā ar pašu spēkiem ir laikietilpīga un dārga.

Jaunu darbinieku piesaistē un esošo darbinieku noturēšanā Birojam ir ierobežoti resursi darbinieku motivēšanai, piemēram, ierobežoti līdzekļi atalgojumam, sociālajām garantijām, regulārām apmācībām u.c., it īpaši būtu nepieciešams uzlabot motivāciju pieredzējušiem un zinošiem darbiniekiem, kuri strādā ar sarežģītāko un komplicētāko noziedzīgo nodarījumu un pārkāpumu atklāšanu. Arvien lielāka darbinieku trūkuma dēļ palielinās darba slodze. Personāla mainības ietekmē var samazināties pieredzējušo darbinieku skaits, kas negatīvi ietekmē darba kvalitāti. Esošais atalgojums, sociālās garantijas nav motivējošs faktors jaunu darbinieku piesaistē un esošo darbinieku noturēšanā. Arī ierobežotās iespējas vertikālās karjeras attīstībai mazina motivāciju ilgtermiņā saglabāt darba attiecības ar Biroju, tādēļ jāplāno darbinieku horizontālās karjeras iespējas. Atsevišķās jomās Birojam nav pietiekami personāla resursi savlaicīgai un kvalitatīvai funkciju izpildei, dažās nodaļās vērojama augsta darbinieku mainība un esošo darbinieku pārslodze. Iestādei trūkst noteiktas jomas speciālistu – tie nav pieejami arī darbaspēka tirgū. Jāpilnveido apmācību iespējas atbilstoši darbinieku kompetencei.

Informācijas aprīte un drošība

Attīstoties informācijas tehnoloģijām un informācijas apjomam, kas tiek uzglabāts elektroniskajā vidē, pieaug risks, ka šajā vidē uzkrātā un apstrādātā informācija var tikt izmantota nesankcionēti.

Elektroniskajā vidē uzkrātās informācijas nesankcionētas izmantošanas risku pašlaik mazina tas, ka Birojā šobrīd dominē fiziskie dokumenti, kaut arī paralēli Birojā ir ieviesta elektronisko dokumentu aprīte, kas normatīvā regulējuma pieļaujamos ietvaros ir jāattīsta, vienlaicīgi pilnveidojot elektronisko dokumentu aizsardzības pasākumus. Ja fizisko dokumentu aizsardzībā ir panākti būtiski uzlabojumi, tad elektroniskās vides uzraudzībā un tajā esošās informācijas aizsardzībā pastāvīgi ir jāseko problēmu identifikācijai, regulāri auditējot elektroniskās vides tehniskās ierīces un programmatūru. Tā kā elektroniskajā vidē informācijas aizsardzības līdzekļi un programmatūra nemitīgi pilnveidojas un to ieviešana prasa papildus resursus, pastāv arī risks, ka normatīvajos aktos paredzēto informācijas aizsardzības prasību īstenošanai būs nepieciešami lieli finanšu resursu ieguldījumi, tomēr darbs pie šo jautājumu risināšanas ir jāturpina. Fiziskās un elektroniskās drošības pasākumi ir iekļauti projektēšanas stadijā jaunajā Biroja ēkā Aristida Briāna ielā 13, Rīgā.

Darba vide

Darba vide, it sevišķi telpu piemērotība darba apstākļiem, ir darba produktivitātes, kā arī informācijas drošības un aizsardzības nodrošināošs faktors. Atsevišķas telpas ir ļoti šauras, dažās nav logu un tajās strādā vairāki darbinieki vienlaicīgi, strādājot ar atšķirīgu informāciju un darba

uzdevumiem. Ilgtermiņā pašreizējās telpās nav lietderīgi veikt uzlabojumus un lielus kapitālieguldījumus, jo telpas tiek īrētas, bet Stratēģijas darbības periodā Birojs pāries strādāt uz citām telpām, kas tiks izbūvētas atbilstoši Biroja prasībām.

Tehnoloģiju un programmatūru attīstība

Ārējās vides rezultātā, pilnveidojoties un uzlabojoties tehnoloģijām un programmatūrām, noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un atklāšanā pieaug Biroja ieguldījumi, kas saistīti ar šo tehnoloģisko iespēju pilnvērtīgu izmantošanu.

Jāpilnveido Biroja rīcībā elektroniskā veidā esošās informācijas izmantošanas iespējas analītiskajā darbā, iegādājoties nepieciešamo programmnodrošinājumu.

Biroja organizatoriskās struktūras un iekšējie procesi

Birojā šobrīd netiek veikts regulārs funkciju audits, kas rada bažas, ka pašreizējā organizatoriskā struktūra un resursu sadale var nebūt optimāla iestādes mērķu sasniegšanai. Ekonomiskās krīzes rezultātā un budžeta konsolidācijas ietvaros, no 2008.-2011. gadam, Biroja budžets tika regulāri samazināts, radot nepieciešamību veikt izmaiņas Biroja organizatoriskajā struktūrā un iekšējos procesos, tādējādi būtiski ietekmējot Biroja darbības spējas. Straujo izmaiņu rezultātā un ņemot vērā, ka stājoties spēkā virknei grozījumu normatīvajos aktos, Birojam ir jānodrošina jaunu papildus funkciju veikšana, Birojam ir izdevies pārliicināt lēmējvaru par atsevišķu pozīciju finansēšanas atsākšanu, vienlaikus veicot nepieciešamo iekšējo procesu, funkciju sadalījuma un struktūras analīzi, izvērtējot nepieciešamību pārskatīt darbinieku pienākumus, pilnvaras un atbildību.

Problēmas vērojamas darbinieku specializācijā un darba pienākumu sadalījumā, pastāv nesamērīgs slodzes sadalījums pamatfunkciju un papildfunkciju izpildē. Informācijas aprites un pienākumu sadalījumu problēmu rezultātā veidojās atkarība no „atslēgas” cilvēkiem, kuru aizvietošana būtu apgrūtināta vai neiespējama īsā laika periodā, pat esot ikgadējos atvaļinājumos un slimības gadījumos. Veidojot iekšējās kontroles sistēmas pamatelementus (reglamentējošie, normatīvie akti, procedūras, saites, atbildīgie) par struktūrvienībām un veicamajām funkcijām, parādītos informācija, kuru varētu izmantot, lai pilnveidotu, racionalizētu gan funkciju veikšanu, gan tām atbilstošās finanses, vadības resursus un struktūru. Papildus minētajam iestādes procesu optimizācijas un darbības efektivizēšanas nodrošināšanai nepieciešams ieviest elektronisku darba laika un uzdevumu uzskaites sistēmu.

Izvēles kārtībā ir nepieciešama risku, kas saistīti ar amatpersonu mantisko stāvokli, pārbaužu veikšana.

Nepilnības Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā un Biroja neatkarības statusa normatīvajā regulējumā un Biroja amatpersonu tiesiskajā statusā

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā ir daudz novecojušu normu, kas neatbilst faktiskai situācijai un nav tikušas pārskatītas.

Saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 2.panta pirmo daļu Birojs ir Ministru kabineta pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kas pilda šajā likumā noteiktās funkcijas korupcijas novēršanā, korupcijas apkarošanā, politisko organizāciju (partiju) un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildes kontrolē, kā arī priekšvēlēšanu aģitācijas kontrolē. Ar Ministru kabineta 2005.gada 22.marta noteikumiem Nr.201 tika noteikts, ka Birojs ir Ministru prezidenta pārraudzībā. Ņemot vērā, ka Biroja funkcijās ietilpst likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” valsts amatpersonām noteikto ierobežojumu un aizliegumu kontrole, kā arī Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā noteikto ierobežojumu kontrole, Birojs veic kontroles funkcijas, tajā skaitā attiecībā uz savu pārraugu, nepieciešams precīzi noteikt Ministru prezidenta veiktās pārraudzības saturu un apjomu.

Administratīvā sloga mazināšana un labākas pārvaldības nodrošināšana, komunikācijas ar sabiedrību stiprināšana

Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību IV nodaļā un Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepcijā (Ministru kabineta 2013.gada 6.februāra rīkojums Nr.48) ir doti uzdevumi, kas ieviešami visās valsts pārvaldes iestādēs – mazināt administratīvo slogu un nodrošināt valsts pārvaldes profesionālu, efektīvu, uz rezultātu orientētu darbību, kā arī modernas, aktīvas komunikācijas ieviešanu.

2.2. Biroja darbības mērķi

- ✓ nodrošināt valsts pārvaldes darbību atbilstoši sabiedrības, nevis šauru ekonomisku grupu vai privātpersonu interesēm, veicinot vienlīdzīgu un taisnīgu resursu sadali.
- ✓ radīt priekšnosacījumus un veicināt tādu publiskās pārvaldes modeli, kas apgrūtina un izslēdz koruptīvu pārkāpumu rašanās iespējas.
- ✓ nodrošināt politisko organizāciju (partiju) finansiālās darbības atklātumu, likumību un atbilstību parlamentārās demokrātijas sistēmai.

2.3. Politikas rezultāti

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības				
		n-1 2012	n 2013	n+1 2014	n+2 2015	n+3 2016
2.3.1. Samazinās korupcijas izplatības līmenis (personiskā pieredze un uztvere)	Samazinās to personu skaits, kas pēc socioloģisko aptauju datiem atzīst, ka pēdējo 2 gadu laikā, kārtojot kādas lietas/ jautājumus/ problēmas valsts un pašvaldību institūcijās ir izmantojuši kādus neoficiālus maksājumus virs 5 latiem (7 euro).	11,5%	n/a	10%	9%	8%
	Uzlabojas Korupcijas kontroles rādītājs (mēra apjomu, kādā amatpersonām piešķirtā vara tiek izmantota personīgā labuma gūšanai (vērtējums 100 punktu sistēmā, kur "100" vislabākais) ²³ Uzlabojas Korupcijas uztveres indekss (vērtējums 100 punktu sistēmā, kur "100" nozīmē "korupcijas nav") ²⁴	62,68 49	n/a 53	63 54	64 55	65 56
2.3.2. Mazinās sabiedrības tolerance pret korupciju un pieaug iedzīvotāju gatavība ziņot par korupcijas gadījumiem	Samazinās aptaujāto skaits, kas socioloģiskajās aptaujās uz jautājumu „Neesmu gatavs ziņot par korupcijas gadījumiem vispār” atbild apstiprinoši	42,1%	n/a	40%	38%	36%
	Samazinās aptaujāto skaits, kas atzinuši gatavību izmantot kukuļus jautājumu risināšanai valsts un pašvaldības institūcijās	34,7%	n/a	32%	30%	28%
2.3.3. Nodrošināts atklātums un likumība politisko partiju finansiālajā darbībā un tās uzraudzības efektivitāte	Pieaug to sabiedrības pārstāvju skaits, kas uzskata, ka politisko partiju darbība ir caurspīdīga un to uzraudzība ir efektīva	n/a	15%	16%	20%	23%
	Samazinās to partiju un partiju apvienību skaita īpatsvars, kuru iesniegto gada pārskatu un vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarāciju pārbaūžu rezultātā ir konstatēti administratīvie pārkāpumi	30%	11%	28%	28%	10%
	Nodrošināts augsts Biroja pieņemto lēmumu īpatsvars saistībā ar administratīvajiem pārkāpumiem un pretlikumīgu finanšu līdzekļu atmaksu, kas nav atcelti un ir stājušies spēkā	100%	100%	100%	100%	100%
2.3.4. Nodrošināta Biroja pieņemto lēmumu likumība un pamatotība	Nodrošināts augsts Biroja pieņemto lēmumu īpatsvars saistībā ar administratīvajiem pārkāpumiem korupcijas novēršanas jomā, kas nav atcelti un ir stājušies spēkā	n/a	97%	95%	95%	95%
	Nodrošināts augsts notiesāto personu vai tādu personu, kas atzinušas savu vainu prokuratūras iestādēs, īpatsvars Biroja izmeklētajās krimināllietās (personas nav attaisnotas)	89%	100%	88%	88%	88%
2.3.5. Paaugstinās valsts amatpersonu zināšanu līmenis par pretkorupcijas prasībām	Realizējot zināšanu pārbaudes testus izglītošanas pasākumos, pieaug to valsts amatpersonu skaits, kas labi pārzina pretkorupcijas prasības	n/a	n/a	n/a	+5%	+10%

²³ <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>

²⁴ <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>

2.4. Svarīgākie uzdevumi darbības virziena „Kompleksa pretdarbība korupcijai (apkarošana un novēršana) un politisko partiju finansēšanas noteikumu izpildes kontrole” īstenošanai

2.4.1. Pilnveidot krimināltiesisko un kriminālprocesuālo regulējumu noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā izmeklēšanā, apzinot problēmsituācijas un izstrādājot priekšlikumus grozījumiem normatīvajos aktos ar mērķi:

- a) mazināt korupcijas ietekmi uz valsts ekonomiku,
- b) pilnveidot atbildību par prettiesisku rīcību ar publiskas personas mantu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju,
- c) nodrošināt efektīvu piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām,
- d) sagatavot priekšlikumus Kriminālprocesa likuma grozījumiem par fiziskajām personām ekvivalentu drošības līdzekļu ieviešanu arī attiecībā uz juridiskajām personām un Krimināllikuma grozījumiem par valsts amatpersonas definīciju, panākot tās atbilstību OECD Pretkukuļošanas konvencijas prasībām,
- e) mazināt tiesību normu atšķirīgas interpretācijas iespējas.

2.4.2. Paaugstināt izmeklēšanas procesa kvalitāti,

- a) uzlabojot stratēģiskās un operatīvās analīzes metodes un materiāli tehnisko nodrošinājumu,
- b) veicinot starptautisko sadarbību un efektīvāku informācijas apmaiņu noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā izmeklēšanā,
- c) nodrošinot izmeklētāju un operatīvo darbinieku vienotu izpratni par Nacionālā kriminālizlūkošanas modeļa darbības principiem, kā arī apmācību un kvalifikācijas paaugstināšanu par kriminālizlūkošanas jautājumiem,

lai atklātu noziedzīgus nodarījumus, kas saistīti ar nozīmīgām valsts ekonomiskām interesēm un valsts sagrābšanu, t.sk. politisko partiju nelikumīgu finansēšanu un prettiesisku finansēšanas avotu izmantošanu („melnās kases”), un veicinātu nelikumīgi iegūtu līdzekļu identificēšanu un atgūšanu.

2.4.3. Nodrošināt atbilstošu un kvalitatīvu apmācību izmeklēšanas iestāžu darbinieku profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai un **informācijas apmaiņas pasākumus** koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā ar citām institūcijām Latvijā.

2.4.4. Izstrādāt priekšlikumus grozījumiem normatīvajos aktos ar mērķi risināt šādus jautājumus:

- a) lobēšanas atklātības nodrošināšana;
- b) iekšējās kontroles nodrošināšana publiskas personas iestādēs un kapitālsabiedrībās pretkorupcijas jomā;
- c) atbildības pilnveidošana par prettiesisku rīcību ar valsts un pašvaldību mantu un finanšu līdzekļiem;
- d) mehānismu pilnveidošana, atgūstot valstij nodarītos zaudējumus un prettiesiski gūtos ienākumus un mantiskos labumus, kas gūti, pārkāpjot likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” noteiktos ierobežojumus;

2.4.5. Pārskatīt likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” regulējumu attiecībā uz likuma subjektu loku un ierobežojumu apmēru, efektīvizējot šā likuma normas, t.sk., precizējot valsts amatpersonu un valsts amatpersonu deklarāciju iesniedzēju loku un pilnveidojot šā likuma izpildes kontroli, palielinot valsts un pašvaldību institūciju vadītāju lomu šā likuma izpildes kontrolē, t.sk., novirzot maznozīmīgu pārkāpumu lietu izskatīšanu pašām institūcijām, palielinot institūciju vadītāju pilnvaras interešu konfliktu novēršanā.

2.4.6. Uzlabot priekšvēlēšanu aģitācijas kontroles kvalitāti, uzraugot administratīvo resursu izmantošanu aģitācijas veikšanai:

- a) analizēt vēlēšanu kampaņu pieredzi un izvērtēt priekšvēlēšanu aģitācijas tiesisko regulējumu un partiju finansēšanas sistēmu;
- b) veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka ārpus partijas struktūras esošo organizāciju, kas ir tieši vai netieši saistītas ar politisko partiju/koalīciju, iesaistīšanās priekšvēlēšanu kampaņā būtu atklāta un neapdraudētu Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā noteiktos principus.

2.4.7. Pilnveidot politisko partiju finansēšanas likumības uzraudzības ietvaru,

- a) nodrošināt politisko organizāciju (partiju) finansiālās darbības atklātumu, efektīvizējot atbildības piemērošanas mehānismus par pieļautajiem pārkāpumiem un paredzot vieglākas sankcijas Politisko partiju finansēšanas kontroles jomā par maznozīmīgiem administratīvajiem pārkāpumiem, tai skaitā izvērtējot iespējas mazināt administratīvo slogu;
- b) izvērtēt politisko partiju un to apvienību finansēšanas sistēmas darbību pēc grozījumiem Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā, kā arī izstrādāt priekšlikumus, lai nodrošinātu partiju darbību

starpvēlēšanu periodos, mazinot partiju atkarību no lieliem ziedojumiem un veicinot nelielu ziedojumu piesaisti, tādējādi iesaistot politiskajā darbībā plašāku sabiedrības daļu;

- c) balstoties uz iepriekšēju analīzi par partiju un citu vēlēšanu dalībnieku interesējošiem problēmjaudājumiem priekšvēlēšanu periodā un vēlēšanu dienās, Birojam izstrādāt metodisko materiālu politiskajām partijām, lai, gatavojoties vēlēšanām, nodrošinātu tām saistošo tiesību aktu pareizu interpretāciju un piemērošanu.

2.4.8. Izveidot inovatīvu datu bāzi un automātiskas informācijas ievadišanas sistēmu politisko partiju finansēšanas datu bāzē.

2.4.9. Paaugstināt risku analīzes ietvaros konstatēto preventīvo pasākumu operativitāti un efektivitāti, identificējot un novēršot korupcijas un interešu konflikta riskus, kā arī rekomendējot veikt pasākumus šo risku ietekmes mazināšanai. Palielināt Biroja kapacitāti normatīvo aktu izstrādē saskaņā ar nepieciešamību kopš 2014.gada sākuma visiem gatavotajiem tiesību aktu projektiem veikt ietekmes uz administratīvā sloga palielināšanu visās institūcijās, uz ko normatīvais akts attiecas, aprēķinu.

2.4.10. Pārorientēt pretkorupcijas politiku no ārējās kontroles, ko realizē kontroles institūcijas, uz resoru un institūciju iekšējo kontroli, sagatavojot Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnes „Korupcijas novēršanas un apkarošanas programma 2014.- 2020.gadam” un uzraugot to izpildi.

2.4.11. Izstrādāt un ieviest efektīvākus sabiedrības un valsts amatpersonu izglītošanas un informēšanas instrumentus, t.sk.,

- a) pilnveidot komunikāciju stratēģiju ar sabiedrību, ieviešot jaunas metodes un paņēmienus sabiedrības informēšanai,
- b) valsts amatpersonu apmācībai ieviest tālākizglītotāju apmācības modeli, apmācot valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas, kuras savukārt tālāk nodrošinās apmācību savās institūcijās, nodrošinot turpmāko metodisko palīdzību šīm personām tālāka apmācības procesa veikšanā,
- c) izstrādāt un ieviest iegūto zināšanu pārbaudes instrumentus, tādējādi nodrošinot valsts amatpersonu zināšanu līmeņa par pretkorupcijas jautājumiem celšanu;
- d) nodrošināt informatīvu pasākumu organizēšanu Latvijas uzņēmējiem par korupcijas negatīvajām sekām, iekšējās kontroles pasākumu ieviešanu saistībā ar Latvijas gaidāmo pievienošanos OECD Pretkukuļošanas konvencijai.

2.4.12. **Nodrošināt līdzdalību OECD darba grupās un komitejās, ANO, GRECO un citās nozīmīgākajās starptautiskajās organizācijās, ieviest to rekomendācijas un īstenot starptautiskās saistības.**

2.4.13. **Piedalīties starptautisko organizāciju instrumentos, iesaistoties starptautisko korupcijas apkarošanas standartu izstrādē un dalībvalstu tiesiskā ietvara atbilstības šiem standartiem novērtējuma procesā.**

2.4.14. **Uzlabot Biroja darbības spējas:**

- a) stiprināt Biroja neatkarību tā funkciju īstenošanā;
- b) sagatavot priekšlikumus Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma pilnveidošanai atbilstoši faktiskajai situācijai, t.sk. attiecībā uz nodarbinātības attiecībām;
- c) pārskatīt Biroja organizatorisko struktūru, lai tā atbilstu iestādes funkciju īstenošanai un darbības riskiem;
- d) ieviest Valsts cilvēkresursu attīstības koncepcijā noteiktajos rīcības virzienos paredzētos risinājumus;
- e) nodrošināt īpaši sarežģītu kriminālprocesu izmeklētāju mēnešalgas palielināšanu atbilstoši atbildības un amata pienākumu sarežģītības pakāpei;
- f) paaugstināt juridiskās analīzes un pēckontroles kapacitāti;
- g) stiprināt biroja spēju izstrādāt kvalitatīvus tiesību aktu projektus;
- h) pilnveidot Biroja darbinieku svešvalodu zināšanas (50% vadībai, 20% darbiniekiem);
- i) ieviest politisko partiju un to apvienību elektroniskās deklarēšanās sistēmu;
- j) nodrošināt Biroja darba un funkciju īstenošanai atbilstošas telpas, veicot Biroja pārcelšanos uz jaunām telpām 2016.gadā un uzlabojot fiziskās un elektroniskās drošības pasākumus Aristida Briāna ielā 13, Rīgā;
- k) paplašināt informācijas tehnoloģiju iespējas informācijas vākšanā un apkopošanā (analīzei), lietvedības programmas uzlabošanā;
- l) pilnveidot fiziskās un elektroniskās drošības pasākumus, kā arī informācijas aizsardzības veidus un metodes, it īpaši elektroniskajā vidē, nodrošinot ierobežotas pieejamības informācijas, valsts noslēpuma objektu, Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO), Eiropas Savienības un ārvalstu institūciju klasificētās informācijas aizsardzības pasākumu izstrādi un ieviešanu un slepenības režīma ievērošanu Birojā;
- m) izvēles kārtībā veikt risku pārbaudes, kas saistītas ar amatpersonu mantisko stāvokli;

- n) pilnveidot iekšējās kontroles sistēmas, veicot to formalizāciju (aprakstu) intranetā (iekšējā mājaslapā);
- o) modernizēt Biroja novecojušo datortehniku;
- p) ieviest elektroniskās darba laika uzskaites sistēmu.

3. Stratēģijas valsts budžeta programmas daļa

Biroja funkciju īstenošana tiek finansēta no valsts budžeta programmas „Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs”.

Nr. p.k.	Darbības virziens	Valsts budžeta programma	2013		2014		2015		2016	
			Plānotie izdevumi (EUR)	Vidējais amata vietu skaits	Plānotie izdevumi (EUR)	Vidējais amata vietu skaits	Plānotie izdevumi (EUR)	Vidējais amata vietu skaits	Plānotie izdevumi (EUR)	Vidējais amata vietu skaits
1.	Kompleksa pret darbība korupcijai (apkarošana un novēršana) un politisko partiju finansēšanas noteikumu izpildes kontrole	01.00.00 Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs	3 646 964	147	4 055 109	150	4 010 229	150	3 731 752	150

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieks

J.Streļčenoks